

***PORODIČNI ZAKON
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE***

**PORODIČNI ZAKON
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE**

PRVI DIO

I. OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim Zakonom uređuju se: porodica, brak i pravni odnosi u braku, odnosi roditelja i djece, usvojenje, starateljstvo, pravni učinci vanbračne zajednice žene i muškarca, prava i dužnosti članova porodice u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija), te postupci nadležnih organa u vezi sa bračnim i porodičnim odnosima i starateljstvom.

Član 2.

(1) Porodica, u smislu ovog Zakona, jeste životna zajednica roditelja i djece i drugih krvnih srodnika, srodnika po tazbini, usvojlaca i usvojenika i osoba iz vanbračne zajednice ako žive u zajedničkom domaćinstvu.

(2) Uređenje odnosa u porodici zasniva se na:

- a) zaštiti privatnosti porodičnog života;
- b) ravnopravnosti, međusobnom pomaganju i poštovanju članova porodice;
- c) obavezi roditelja da osiguraju zaštitu interesa i dobrobiti djeteta i njihovoj odgovornosti u podizanju, odgoju i obrazovanju djeteta;
- d) obavezi države da osigura zaštitu porodice i djeteta;
- e) pružanju starateljske zaštite djeci bez roditeljskog staranja i odraslim osobama koje nisu sposobne same starati se o sebi, svojim pravima, interesima i imovini.

Član 3.

Vanbračna zajednica, u smislu ovog Zakona, jeste zajednica života žene i muškarca koji nisu u braku ili vanbračnoj zajednici sa drugom osobom, koja traje najmanje tri godine ili kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete.

Član 4.

(1) U porodici je zabranjeno nasilničko ponašanje bračnog partnera i bilo kojeg drugog člana porodice.

(2) Pod nasilničkim ponašanjem podrazumijeva se svako narušavanje fizičkog ili psihičkog integriteta u smislu člana 4. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Član 5.

(1) Za pružanje stručne pomoći i zaštite prava i interesa djeteta i ostalih članova porodice, za rješavanje sporova između članova porodice, kao i u svim slučajevima poremećenih porodičnih odnosa nadležan je centar za socijalni rad kao organ starateljstva, sud i osoba ovlašćena za posredovanje.

(2) U kantonima i općinama u kojima nije osnovan centar za socijalni rad poslove iz stava 1. ovog člana i druge poslove starateljstva određene ovim Zakonom vrši općinska služba kojoj je povjereno vršenje tih poslova.

(3) U slučaju da se osim povrede prava radi i o kršenju ljudskih prava i osnovnih sloboda članova porodice i posebno najboljih interesa djeteta, pravna i fizička lica iz stava 1. ovog člana prijavit će to Instituciji ombudsmena Federacije Bosne i Hercegovine i zatražiti njeno učešće u postupku ukoliko se kršenje uobičajenom procedurom ne može riješiti.

(4) Pravna i fizička lica iz stava 1. ovog člana dužna su međusobno sarađivati.

DRUGI DIO

II. B R A K

1. Pojam braka

Član 6.

Brak je zakonom uređena zajednica života žene i muškarca.

2. Uvjeti za postojanje braka

Član 7.

(1) Brak sklapaju saglasnom izjavom žena i muškarac pred matičarom.

(2) Matičar je državni službenik.

(3) Bračni partneri mogu nakon sklopljenog braka pred matičarom sklopiti brak i pred vjerskim službenikom.

Član 8.

(1) Za postojanje braka potrebno je:

- a) da su budući bračni partneri različitog spola,
- b) da su budući bračni partneri izjavili pristanak za sklapanje braka,
- c) da je pristanak izjavljen pred matičarom.

(2) Ako pri sklapanju braka nije bio ispunjen neki od uvjeta iz stava 1. ovog člana, ne nastaju pravni učinci braka.

Član 9.

Pravo na tužbu za utvrđivanje da li brak postoji ili ne postoji pripada svakoj osobi koja za to ima pravni interes, kao i organu starateljstva.

3. Uvjeti za punovažnost braka

Član 10.

Brak ne može sklopiti osoba koja je već u braku.

Član 11.

(1) Brak ne može sklopiti osoba kojoj je oduzeta poslovna sposobnost ili koja je nesposobna za rasuđivanje.

(2) Izuzetno, sud može u vanparničnom postupku dozvoliti sklapanje braka osobi koja je nesposobna za rasuđivanje ako utvrdi da je ona sposobna shvatiti značenje braka i obaveza koje iz njega proizlaze, te da je brak očito u njenom interesu.

Član 12.

(1) Brak se ne može sklopiti između krvnih srodnika u ravnoj i pobočnoj liniji do četvrtog stepena uključivo.

(2) Odredba iz stava 1. ovog člana primjenjuje se i na odnos nastao potpunim usvojenjem.

Član 13.

Brak ne mogu sklopiti usvojlac i njegov usvojenik u slučaju nepotpunog usvojenja.

Član 14.

(1) Brak se ne može sklopiti između: svekra i snahe, zeta i tašte, očuha i pastorke i maćehe i pastorka, bez obzira na to da li je prestao brak čijim je sklapanjem nastalo ovo srodstvo.

(2) Izuzetno, sud može u vanparničnom postupku dozvoliti sklapanje braka srođnicima iz stava 1. ovog člana ako utvrdi da postoje opravdani razlozi.

Član 15.

(1) Brak ne može sklopiti osoba koja nije navršila 18 godina života.

(2) Izuzetno, sud može u vanparničnom postupku dozvoliti sklapanje braka osobi koja je navršila 16 godina života ako utvrdi da postoje opravdani razlozi da je ta osoba tjelesno i duševno sposobna za vršenje prava i dužnosti koje proizlaze iz braka i da je brak u njenom interesu.

Član 16.

(1) Brak nije valjan ako je na njegovo sklapanje bračni partner pristao u strahu izazvanom ozbiljnom prijetnjom ili u zabludi o osobnosti drugog bračnog partnera ili o njegovoj bitnoj osobini.

(2) Zabluda o osobnosti bračnog partnera postoji kad je bračni partner mislio da sklapa brak sa jednom osobom, a sklopio ga je sa drugom osobom.

(3) Zabluda o bitnoj osobini bračnog partnera postoji kad se radi o osobini, odnosno okolnosti koja bi drugog bračnog partnera odvratila od sklapanja braka da je za nju znao, a naročito u slučaju krajnje opasne ili teške bolesti, trajne i neizlječive spolne nemoći, trudnoće žene sa drugim muškarcem i ranije osude zbog krivičnog djela učinjenog protiv dostojanstva osobe i morala.

4. Postupak sklapanja braka

Član 17.

(1) Osobe koje namjeravaju sklopiti brak osobno podnose prijavu matičaru u općini u kojoj žele sklopiti brak.

(2) Uz prijavu iz stava 1. ovog člana prilažu se izvodi iz matične knjige rođenih, a kada je to potrebno i druge isprave.

Član 18.

(1) Matičar će, na osnovu izjava osoba koje žele stupiti u brak, a prema potrebi i na drugi način, provjeriti jesu li ispunjeni uvjeti za postojanje i punovažnost braka.

(2) Ako utvrdi da nije ispunjen jedan od uvjeta iz stava 1. ovog člana, matičar će usmeno saopćiti osobama koje žele sklopiti brak da ga ne mogu sklopiti i o tome sačiniti službenu zabilješku.

(3) Osobe koje žele sklopiti brak mogu u roku od osam dana od dana saopćenja iz stava 2. ovog člana podnijeti zahtjev općinskoj službi nadležnoj za poslove opće uprave, koja je dužna zahtjev odmah razmotriti i donijeti rješenje.

Član 19.

(1) Matičar u dogovoru sa budućim bračnim partnerima određuje rok za sklapanje braka, koji ne može biti kraći od 30 dana od dana prijavljivanja.

(2) Izuzetno, kada za to postoje opravdani razlozi, matičar može odobriti sklapanje braka prije isteka roka iz stava 1. ovog člana.

Član 20.

(1) Matičar će preporučiti budućim bračnim partnerima da se, do dana sklapanja braka, uzajamno obavijeste o stanju zdravlja, da posjete porodično savjetovište i upoznaju se sa stručnim mišljenjem i uvjetima za razvoj skladnih bračnih i porodičnih odnosa, kao i da posjete ustanove u oblasti zdravstva radi upoznavanja sa mogućnostima i prednostima planiranja porodice.

(2) Matičar će buduće bračne partnere upoznati sa mogućnošću uređenja imovinskih odnosa iz člana 258. ovog Zakona.

(3) Matičar će buduće bračne partnere upoznati sa mogućnošću sporazumijevanja o prezimenu iz člana 31. ovog Zakona i uzet će njihove izjave o prezimenu.

Član 21.

Ako na dan određen za sklapanje braka ne dođu jedan ili oba buduća bračna partnera, a izostanak ne opravdaju, smatrat će se da je prijava namjere za sklapanje braka povučena.

Član 22.

(1) Sklapanje braka vrši se na svečan način u posebno određenoj općinskoj prostoriji.

(2) Na zahtjev budućih bračnih partnera matičar može odobriti da se brak sklopi na drugom mjestu, ukoliko za to postoje opravdani razlozi.

(3) Sklapanje braka može se odobriti izvan prostorije iz stava 1. ovog člana i ako ne postoje opravdani razlozi, u kom slučaju buduću bračni partneri dužni su platiti naknadu, čiju će visinu odrediti nadležni općinski organ uprave.

Član 23.

Brak sklapaju bračni partneri u prisustvu matičara i dva svjedoka.

Član 24.

(1) U naročito opravdanim slučajevima, nadležni općinski organ uprave može rješenjem dozvoliti da se brak sklopi ako je prisutan samo jedan buduću bračni partner i punomoćnik drugog.

(2) U punomoći, koja mora biti ovjerena od suda ili notara, moraju biti tačno navedeni osobni podaci davaoca punomoći, punomoćnika i osobe sa kojom davalac punomoći želi sklopiti brak i datum izdavanja punomoći.

(3) Punomoć iz stava 2. ovog člana važi 60 dana od dana ovjeravanja.

Član 25.

Svjedok pri sklapanju braka može biti svaka punoljetna osoba koja ima poslovnu sposobnost.

Član 26.

Sklapanje braka počinje izvještajem matičara da su prisutni buduću bračni partneri i da je na osnovu njihovih izjava, izjava svjedoka i isprava utvrđeno da su ispunjeni uvjeti za postojanje i punovažnost braka.

Član 27.

(1) Nakon što utvrdi da na njegov izvještaj nema prigovora, matičar će upoznati buduće bračne partnere sa njihovim pravima i dužnostima i značajem braka.

(2) Matičar će poslije toga upitati pojedinačno svakog od budućih bračnih partnera da li pristaje da međusobno sklope brak.

Član 28.

(1) Brak je sklopljen kada buduću bračni partneri izjave svoj pristanak.

(2) Nakon pristanka matičar objavljuje da je brak sklopljen.

(3) Matičar upisuje u matičnu knjigu vjenčanih sklopljeni brak i izjave o prezimenu uzete u skladu sa stavom 3. član 20. ovog Zakona.

(4) Nakon što se bračni partneri, svjedoci i matičar potpišu u matičnu knjigu vjenčanih, matičar bračnim partnerima odmah izdaje izvod iz matične knjige vjenčanih.

Član 29.

Bračni partneri koji žele nakon sklopljenog braka pred matičarom sklopiti brak i pred vjerskim službenikom, dužni su mu predati izvod iz matične knjige vjenčanih.

5. Osobna prava i dužnosti bračnih partnera

Član 30.

- (1) Bračni partneri ravnopravni su u braku.
- (2) Bračni partneri dužni su jedan drugome biti vjerni, uzajamno se poštovati i pomagati.
- (3) Bračni partneri sporazumno određuju mjesto stanovanja.
- (4) Bračni partneri sporazumno i ravnopravno odlučuju o rađanju i podizanju djece, o uređenju međusobnih odnosa i obavljanju poslova u bračnoj, odnosno porodičnoj zajednici.

Član 31.

Budući bračni partneri mogu se sporazumjeti da će nakon sklapanja braka:

- a) svaki bračni partner zadržati svoje prezime;
- b) kao zajedničko prezime uzeti prezime jednoga od njih;
- c) kao zajedničko uzeti prezimena oba bračna partnera, o čijem će se redoslijedu sporazumjeti;
- d) svaki od njih ili samo jedan bračni partner svom prezimenu dodati prezime drugog bračnog partnera;
- e) svaki od njih ili samo jedan bračni partner prezimenu bračnog partnera dodati svoje prezime.

6. Prestanak braka

Član 32.

- (1) Brak prestaje smrću bračnog partnera, proglašenjem nestalog bračnog partnera umrlim, poništenjem i razvodom braka.
- (2) Ako je nestali bračni partner proglašen umrlim, brak prestaje danom koji je u pravomoćnoj odluci suda utvrđen kao dan njegove smrti.
- (3) Brak prestaje poništenjem i razvodom kada presuda suda o poništenju, odnosno razvodu braka postane pravomoćna.

Član 33.

- (1) U slučaju poništenja ili razvoda braka svaki od bračnih partnera može zadržati prezime koje je imao u vrijeme prestanka braka.
- (2) Za zadržavanje prezimena u slučaju poništenja braka nužan je pristanak bračnog partnera koji nije odgovoran za poništenje.

7. Poništenje braka

Član 34.

Brak će se poništiti ako se utvrdi da prilikom njegovog sklapanja nije postojao jedan od uvjeta za punovažnost braka predviđenih u čl. od 10. do 16. ovog Zakona.

Član 35.

Brak će se poništiti ako nije sklopljen u cilju vođenja zajednice života.

Član 36.

(1) Pravo na tužbu za poništenje braka iz razloga navedenih u čl. 10. i 35. ovog Zakona pripada bračnim partnerima, svakoj osobi koja ima pravni interes da brak bude poništen i organu starateljstva.

(2) Sud neće poništiti novi brak koji je sklopljen za vrijeme trajanja ranijeg braka jednog od bračnih partnera, ako je raniji brak prestao prije zaključenja glavne rasprave.

Član 37.

(1) Pravo na tužbu za poništenje braka za vrijeme dok traje razlog iz člana 11. ovog Zakona pripada bračnim partnerima i organu starateljstva.

(2) Nakon prestanka razloga iz člana 11. ovog Zakona pravo na tužbu za poništenje braka pripada samo bračnom partneru kojem je vraćena poslovna sposobnost, odnosno koji je bio nesposoban za rasuđivanje.

(3) Tužba iz stava 2. ovog člana može se podnijeti u roku od jedne godine od prestanka nesposobnosti za rasuđivanje, odnosno u roku od jedne godine od pravomoćnosti odluke o vraćanju poslovne sposobnosti.

Član 38.

Pravo na tužbu za poništenje braka u slučajevima iz čl. 12. i 13. ovog Zakona pripada bračnim partnerima i organu starateljstva.

Član 39.

(1) Pravo na tužbu za poništenje braka koji je bez dozvole suda sklopila osoba koja nije navršila 18 godina života pripada organu starateljstva, maloljetnom bračnom partneru i njegovim roditeljima.

(2) Sud može odbiti zahtjev za poništenje braka ako su u vrijeme sklapanja braka postojali ili su naknadno nastali opravdani razlozi zbog kojih je mogao dozvoliti sklapanje ovog braka prije punoljetnosti bračnog partnera.

(3) Brak se ne može poništiti nakon što je maloljetni bračni partner navršio 18 godina života, ali bračni partner koji je postao punoljetan može podnijeti tužbu za poništenje braka u roku od jedne godine od punoljetnosti.

Član 40.

(1) Poništenje braka sklopljenog u strahu izazvanom ozbiljnom prijetnjom može tražiti samo bračni partner koji je pod uticajem prijetnje sklopio brak. Tužba se može podnijeti u roku od jedne godine od dana kada je opasnost od izvršenja prijetnje prestala, a bračni partneri su za to vrijeme živjeli zajedno.

(2) Poništenje braka sklopljenog u zabludi može tražiti samo bračni partner koji je u zabludi pristao na brak. Tužba se može podnijeti u roku od jedne godine od dana saznanja za zabludu, a bračni partneri su za to vrijeme živjeli zajedno.

(3) Poništenje braka zbog spoznaje o zaraznim bolestima može tražiti bračni drug kome su zatajene činjenice o zdravstvenom stanju drugog bračnog druga.

(4) Poništenje braka može pokrenuti bračni drug zbog teških i neizlječivih psihičkih poremećaja drugog bračnog druga.

(5) Poništenje braka može pokrenuti bračni drug protiv drugog bračnog druga koji je prešutio veće obaveze stečene prije braka iz člana 261. ovog Zakona.

8. Razvod braka

Član 41.

Bračni partner može tražiti razvod braka ako su bračni odnosi teško i trajno poremećeni.

Član 42.

Razvod braka može se zahtijevati tužbom ili zahtjevom za sporazumni razvod braka.

Član 43.

Muž nema pravo na tužbu za razvod braka za vrijeme trudnoće žene ili dok njihovo dijete ne navrší tri godine života.

Član 44.

(1) Sud će razvesti brak po zahtjevu za sporazumni razvod braka:

- a) ako je od sklapanja braka proteklo najmanje šest mjeseci,
- b) ako postoji sporazum bračnih partnera, sklopljen u postupku posredovanja, o: ostvarivanju roditeljskog staranja, izdržavanju djeteta, uvjetima i načinu održavanja osobnih odnosa i neposrednih kontakata djeteta sa roditeljem koji ne ostvaruje roditeljsko staranje i izdržavanju bračnog partnera.

(2) Sud će odbiti zahtjev za sporazumni razvod braka ako sporazum koji se tiče djeteta nije u djetetovom interesu.

9. Posredovanje

Član 45.

(1) Prije pokretanja postupka za razvod braka bračni partner ili oba bračna partnera koji imaju djecu nad kojom ostvaruju roditeljsko staranje dužni su podnijeti zahtjev za posredovanje fizičkom i pravnom licu ovlašćenom za posredovanje.

(2) Federalni ministar rada i socijalne politike u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona propisat će uvjete koje mora ispuniti osoba iz stava 1. ovog člana. Izbor fizičkog i pravnog lica koje ispunjava uvjete izvršit će federalni ministar rada i socijalne politike na osnovu javnog poziva objavljenog u dnevnoj štampi. Popis izabranih lica dostavit će Federalnom ministarstvu pravde.

(3) Zahtjev za posredovanje mogu podnijeti i bračni partneri koji nemaju djecu nad kojom ostvaruju roditeljsko staranje.

(4) Bračni partner nije dužan podnijeti zahtjev za posredovanje ako je boravište drugog bračnog partnera nepoznato najmanje šest mjeseci i ako je bračnom partneru oduzeta poslovna sposobnost.

Član 46.

(1) Zahtjev za posredovanje podnosi se ovlašćenoj osobi na čijem području podnosilac zahtjeva ima prebivalište, odnosno boravište, ili na čijem su području bračni partneri imali posljednje zajedničko prebivalište.

(2) Izuzetno, bračni partneri mogu podnijeti zahtjev za posredovanje ovlašćenoj osobi izvan mjesta svoga prebivališta, odnosno boravišta.

Član 47.

(1) Osoba ovlašćena za posredovanje dužna je u roku od osam dana od podnošenja zahtjeva pokrenuti postupak posredovanja i pozvati oba bračna partnera da osobno pristupe i učestvuju u ovom postupku.

(2) Punomoćnici ne mogu zastupati bračne partnere, niti mogu prisustvovati u postupku posredovanja.

Član 48.

(1) U postupku posredovanja ovlašćena osoba nastojat će ukloniti uzroke koji su doveli do poremećaja bračnih odnosa i izmiriti bračne partnere. Prema potrebi preporučit će im da se obrate savjetovalištim ili drugim ustanovama koje im mogu dati potreban savjet.

(2) Ovlašćena osoba upoznat će bračne partnere sa posljedicama razvoda braka, a posebno sa onim koje se odnose na djecu.

Član 49.

(1) Ako se oba bračna partnera, uredno pozvana, ne odazovu na poziv da učestvuju u postupku posredovanja, a ne opravdaju svoj izostanak, postupak će se obustaviti.

(2) Izuzetno, postupak se neće obustaviti u slučaju izostanka bračnog partnera koji se nasilnički ponaša prema drugom bračnom partneru.

(3) Ako nakon obustave postupka iz stava 1. ovog člana bude podnesena tužba ili zahtjev za sporazumni razvod braka, sud će taj podnesak odbaciti.

Član 50.

(1) Ako se u postupku posredovanja bračni partneri ne izmire, ovlašćena osoba nastojat će da se oni sporazumiju o tome sa kim će živjeti njihovo maloljetno dijete ili dijete nad kojim se ostvaruje roditeljsko staranje nakon punoljetstva, o njegovim osobnim odnosima sa roditeljem sa kojim neće živjeti, o njegovom izdržavanju i o ostalim sadržajima roditeljskog staranja.

(2) Ako bračni partneri ne postignu sporazum iz stava 1. ovog člana, ili postignuti sporazum ne odgovara interesima djeteta, organ starateljstva će na zahtjev ovlašćene osobe ili po službenoj dužnosti odlučiti o pitanjima iz stava 1. ovog člana.

(3) Odluka iz stava 2. ovog člana važi do pravomoćnosti odluke o razvodu braka.

(4) Žalba protiv odluke iz stava 2. ovog člana ne odlaže njeno izvršenje.

Član 51.

(1) O postupku posredovanja ovlašćena osoba sastavit će zapisnik.

(2) Ovlašćena osoba dužna je u roku od dva mjeseca okončati postupak posredovanja.

(3) U naročito opravdanim slučajevima rok iz stava 2. ovog člana može se produžiti za jedan mjesec.

(4) Federalni ministar rada i socijalne politike u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona propisat će osnovne elemente koje mora sadržavati stručno mišljenje u postupku posredovanja.

Član 52.

Ako se tužba ili zahtjev za sporazumni razvod braka podnese prije okončanja postupka posredovanja, sud će taj podnesak odbaciti.

TREĆI DIO

III. ODNOSI RODITELJA I DJECE

A. MATERINSTVO I OČINSTVO

1. Pojam materinstva

Član 53.

Djetetova majka je žena koja ga je rodila.

Član 54.

(1) Ocem djeteta rođenog u braku ili periodu do 300 dana od prestanka braka smatra se muž majke djeteta.

(2) Ako je dijete rođeno u kasnijem braku majke, ali prije isteka 300 dana od prestanka njenog prethodnog braka, ocem će se smatrati muž majke iz kasnijeg braka.

Član 55.

Ako se materinstvo ili očinstvo djeteta ne može utvrditi na način normiran u članu 53. i stavu 1. član 54. ovog Zakona, utvrđuju se priznanjem roditelja ili sudskom odlukom.

2. Priznanje materinstva i očinstva

Član 56.

(1) Materinstvo i očinstvo može se priznati pred matičarom, organom starateljstva, sudom ili notarom.

(2) Primjerak zapisnika o priznanju bez odlaganja se dostavlja matičaru nadležnom za upis djeteta u matičnu knjigu rođenih.

(3) Materinstvo i očinstvo može se priznati i u testamentu.

Član 57.

Materinstvo i očinstvo djeteta može priznati i maloljetna osoba koja je navršila 16 godina i osoba kojoj je ograničena poslovna sposobnost, ako su sposobne shvatiti značenje izjave o priznanju.

Član 58.

Materinstvo i očinstvo može se priznati poslije smrti djeteta samo ako je dijete ostavilo potomstvo.

Član 59.

Priznanje materinstva i očinstva je neopozivo.

Član 60.

(1) Za upis priznanja materinstva u matičnu knjigu rođenih potrebna je prethodna saglasnost organa starateljstva nadležnog prema mjestu rođenja djeteta.

(2) Ako je dijete navršilo 14 godina i sposobno je shvatiti značenje priznanja, potreban je i njegov pristanak na priznanje materinstva. Izjavu o pristanku dijete daje pred organom starateljstva nadležnim prema mjestu svog prebivališta, odnosno boravišta.

(3) Kad primi izjavu ili zapisnik o priznanju materinstva ili testament iz člana 56. ovog Zakona, matičar nadležan za upis djeteta u matičnu knjigu rođenih odmah će zatražiti od organa starateljstva da u roku od 30 dana dostavi saglasnost, odnosno pristanak iz st. 1. i 2. ovog člana.

(4) Nakon što dobije saglasnost, odnosno pristanak iz st. 1. i 2. ovog člana, matičar će priznanje materinstva upisati u matičnu knjigu rođenih.

Član 61.

(1) Očinstvo se može priznati i prije rođenja djeteta.

(2) Priznanje iz stava 1. ovog člana proizvodi pravno dejstvo ako se dijete rodi živo.

Član 62.

(1) Za upis priznanja očinstva u matičnu knjigu rođenih potreban je pristanak majke djeteta.

(2) Ako je majka mlađa od 14 godina, ili nije živa, ili je proglašena umrlom, ili joj je oduzeta poslovna sposobnost, ili joj je boravište nepoznato najmanje tri mjeseca, saglasnost na priznanje očinstva daje organ starateljstva.

(3) Izjavu o pristanku iz stava 1. ovog člana majka može dati pred matičarom, organom starateljstva, sudom ili notarom.

Član 63.

(1) Ako je dijete navršilo 14 godina i sposobno je shvatiti značenje priznanja, potreban je i njegov pristanak na priznanje očinstva. Izjavu o pristanku dijete daje pred organom starateljstva nadležnim prema mjestu svog prebivališta, odnosno boravišta.

(2) Ako je dijete mlađe od 14 godina ili je starije od 14 godina, ali nije sposobno shvatiti značenje priznanja, a majka iz razloga navedenih u članu 62. stav 2. ovog Zakona ne može dati pristanak, saglasnost na priznanje očinstva daje organ starateljstva.

Član 64.

(1) Kada primi izjavu ili zapisnik o priznanju očinstva ili testament uz koje nije priložena izjava majke o pristanku na priznanje očinstva, matičar nadležan za upis rođenja djeteta odmah će pozvati majku da u roku od 15 dana da ovu izjavu.

(2) Ako je za priznanje potreban pristanak djeteta, odnosno saglasnost organa starateljstva, matičar će od nadležnog organa starateljstva odmah zatražiti da u roku od 15 dana dostavi izjavu o pristanku djeteta, odnosno saglasnost organa starateljstva.

Član 65.

(1) Osobu koja je priznala materinstvo ili očinstvo matičar će obavijestiti je li dobiven pristanak, odnosno saglasnost iz čl. 60., 62. i 63. ovog Zakona.

(2) Ako pristanak, odnosno saglasnost iz stava 1. ovog člana nisu dati u predviđenom roku, osoba koja je priznala materinstvo ili očinstvo može pokrenuti sudski postupak za utvrđivanje materinstva ili očinstva u roku određenom u članu 74., odnosno u stavu 2. člana 76. ovog Zakona.

Član 66.

(1) Ako je dijete upisano u matičnu knjigu rođenih bez podataka o ocu, matičar će pozvati majku djeteta, upoznati je sa pravom djeteta da zna ko mu je otac i upozoriti je na obavezu da, radi dobrobiti djeteta, označi osobu koju smatra ocem djeteta.

(2) O upisu djeteta bez podataka o ocu matičar će odmah obavijestiti organ starateljstva nadležan prema mjestu prebivališta, odnosno boravišta majke.

(3) Majka može pred matičarom dati izjavu o tome koga smatra ocem djeteta.

Član 67.

(1) Ako je majka dala izjavu iz stava 3. član 66. ovog Zakona, matičar će organu starateljstva odmah dostaviti primjerak zapisnika sa ovom izjavom.

(2) Ako majka nije dala izjavu iz stava 3. član 66. ovog Zakona, organ starateljstva će u roku od 30 dana od prijema obavještenja iz stava 2. član 66. ovog Zakona pozvati majku da izjavi koga smatra ocem djeteta. Organ starateljstva će upozoriti majku na obavezu da, radi dobrobiti djeteta, označi osobu koju smatra ocem djeteta.

Član 68.

Izjava majke pred matičarom ili pred organom starateljstva o tome koga smatra ocem djeteta smatra se njenim pristankom na priznanje očinstva.

Član 69.

(1) Kada primi zapisnik sa izjavom majke iz stava 3. član 66. ovog Zakona, odnosno izjavu majke iz člana 68. ovog Zakona, organ starateljstva će u roku od 15 dana pozvati označenu osobu.

(2) Ako se pozvana osoba odazove, organ starateljstva upoznat će je sa izjavom majke iz stava 1. ovog člana i sa zakonskim odredbama o utvrđivanju očinstva.

Član 70.

(1) Ako pozvana osoba prizna očinstvo, organ starateljstva primjerak zapisnika o izjavi majke o tome koga smatra ocem djeteta i primjerak zapisnika o priznanju očinstva odmah će dostaviti matičaru radi upisa očinstva u matičnu knjigu rođenih.

(2) O izjavi o priznanju očinstva organ starateljstva obavijestit će majku djeteta.

Član 71.

Ako pozvana osoba u roku od 30 dana od dana dostavljanja poziva izjavi da nije otac djeteta ili ne da nikakvu izjavu, organ starateljstva će o tome odmah obavijestiti majku i upoznati je sa zakonskim odredbama o utvrđivanju očinstva sudskom odlukom.

3. Utvrđivanje materinstva i očinstva sudskom odlukom

Član 72.

(1) Dijete može podići tužbu radi utvrđivanja materinstva i očinstva.

(2) Ako je dijete maloljetno ili mu je oduzeta poslovna sposobnost, u njegovo ime tužbu radi utvrđivanja materinstva može podnijeti staratelj, uz saglasnost organa starateljstva, a tužbu radi utvrđivanja očinstva može podnijeti njegova majka ako ostvaruje roditeljsko staranje, odnosno njegov staratelj, uz saglasnost organa starateljstva.

(3) Maloljetno dijete može podnijeti tužbu iz stava 1. ovog člana ako je steklo poslovnu sposobnost prije punoljetstva.

Član 73.

Žena koja sebe smatra majkom djeteta može podnijeti tužbu radi utvrđivanja materinstva u roku od jedne godine od prijema obavijesti o tome da nije pribavljena saglasnost organa starateljstva, odnosno pristanak djeteta iz člana 60. ovog Zakona, a najkasnije do navršene 18. godine života djeteta.

Član 74.

Muškarac koji sebe smatra ocem djeteta može podnijeti tužbu radi utvrđivanja materinstva u roku od šest mjeseci od dana saznanja za rođenje djeteta, a najkasnije do navršene 18. godine života djeteta.

Član 75.

(1) Organ starateljstva može podnijeti tužbu radi utvrđivanja materinstva i očinstva.

(2) Organ starateljstva može podnijeti tužbu radi utvrđivanja očinstva ako majka ne pokreće postupak za utvrđivanje očinstva.

(3) Tužba iz stava 1. ovog člana može se podnijeti do navršene 18. godine života djeteta.

Član 76.

(1) Majka djeteta može podnijeti tužbu radi utvrđivanja očinstva do navršene 18. godine života djeteta.

(2) Muškarac koji sebe smatra ocem djeteta može podnijeti tužbu radi utvrđivanja očinstva u roku od jedne godine od prijema obavještenja o tome da nije dobiven pristanak majke i djeteta, odnosno saglasnost organa starateljstva iz čl. 62. i 63. ovog Zakona, a najkasnije do navršene 18. godine života djeteta.

Član 77.

(1) Poslije smrti osobe za koju se tvrdi da je majka odnosno otac djeteta, tužba radi utvrđivanja materinstva ili očinstva podnosi se protiv njenih nasljednika.

(2) Tužba iz stava 1. ovog člana može se podnijeti u roku od jedne godine od smrti osobe za koju se tvrdi da je majka, odnosno otac djeteta, odnosno šest mjeseci od pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju.

Član 78.

Tužba radi utvrđivanja materinstva ili očinstva može se podnijeti i poslije smrti djeteta ako je ono ostavilo potomstvo.

4. Oспорavanje materinstva i očinstva

Član 79.

(1) Dijete može osporavati materinstvo ili očinstvo osobi koja je u matične knjige rođenih upisana kao njegov roditelj.

(2) Tužbu iz stava 1. ovog člana dijete može podnijeti do navršene 25. godine života.

(3) U ime djeteta koje je maloljetno ili nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsko staranje nakon punoljetstva, tužbu iz stava 1. ovog člana podnosi poseban staratelj postavljen za tu parnicu.

(4) U ime punoljetnog djeteta kojem je oduzeta poslovna sposobnost, tužbu iz stava 1. ovog člana podnijet će njegov staratelj, uz prethodno odobrenje organa starateljstva.

Član 80.

(1) Žena koja je u matične knjige rođenih upisana kao majka djeteta može osporavati svoje materinstvo.

(2) Tužbu iz stava 1. ovog člana žena može podnijeti u roku od šest mjeseci od saznanja za činjenicu koja isključuje njeno materinstvo, a najkasnije do navršene 10. godine života djeteta.

(3) Žena koja sebe smatra majkom djeteta može osporavati materinstvo ženi koja je u matične knjige rođenih upisana kao majka ako istovremeno traži da se utvrdi njeno materinstvo.

(4) Tužbu iz stava 3. ovog člana žena može podnijeti u roku od šest mjeseci od saznanja da je ona majka djeteta, a najkasnije do navršene 10. godine života djeteta.

(5) Ako je ženi oduzeta poslovna sposobnost, tužbu radi osporavanja materinstva iz st. 2. i 4. ovog člana može podnijeti njezin staratelj, uz odobrenje organa starateljstva.

Član 81.

Pravomoćnom odlukom o osporavanju materinstva osporenim se smatra i očinstvo muža majke, odnosno muškarca čije je očinstvo utvrđeno priznanjem.

Član 82.

(1) Muž majke može osporavati očinstvo djeteta rođenog u braku ili u periodu do 300 dana od prestanka braka, ako smatra da mu nije otac.

(2) Ako je mužu oduzeta poslovna sposobnost, tužbu radi osporavanja očinstva iz stava 1. ovog člana može podnijeti njegov staratelj, uz odobrenje organa starateljstva.

(3) Tužba iz st. 1. i 2. ovog člana može se podnijeti u roku od jedne godine od dana saznanja za činjenicu koja dovodi u sumnju očinstvo.

Član 83.

(1) Majka može osporavati očinstvo djeteta rođenog u braku ili u periodu do 300 dana od prestanka braka.

(2) Ako je majci oduzeta poslovna sposobnost, tužbu radi osporavanja očinstva može podnijeti njen staratelj, uz odobrenje organa starateljstva.

(3) Tužba iz st. 1. i 2. ovog člana može se podnijeti u roku od šest mjeseci od rođenja djeteta.

Član 84.

(1) Muškarac koji sebe smatra ocem djeteta rođenog u braku ili u periodu do 300 dana od prestanka braka, može osporavati očinstvo mužu majke djeteta ako je živio u zajednici sa majkom djeteta u vrijeme začeća djeteta, ili je zajednicu života sa njom zasnovao prije rođenja djeteta, pod uvjetom da istom tužbom traži da se utvrdi njegovo očinstvo.

(2) Tužbu radi osporavanja očinstva iz stava 1. ovog člana može podnijeti u roku od jedne godine od dana rođenja djeteta.

Član 85.

(1) Muškarac koji je priznao očinstvo, a kasnije saznao za činjenicu koja isključuje njegovo očinstvo, može podnijeti tužbu za osporavanje svog očinstva.

(2) Tužbu iz stava 1. ovog člana muškarac može podnijeti u roku od šest mjeseci od dana saznanja za činjenicu koja isključuje njegovo očinstvo.

Član 86.

Ako osoba koja je podnijela tužbu za osporavanje materinstva, odnosno očinstva umre, osobe koje imaju pravni interes mogu nastaviti postupak u roku od jedne godine od njene smrti, odnosno šest mjeseci od pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju.

Član 87.

(1) Muškarac koji sebe smatra ocem djeteta može tužbom osporavati očinstvo muškarcu koji je to dijete priznao za svoje ako istovremeno traži da se utvrdi njegovo očinstvo.

(2) Tužba iz stava 1. ovog člana može se podnijeti u roku od godinu dana od upisa priznanja očinstva u matičnu knjigu rođenih.

Član 88.

(1) Nije dozvoljeno osporavanje materinstva i očinstva utvrđenog sudskom odlukom.

(2) Nije dozvoljeno osporavanje materinstva i očinstva poslije smrti djeteta.

5. Materinstvo i očinstvo djeteta začetog medicinski pomognutom oplodnjom

Član 89.

Nije dozvoljeno u sudskom postupku utvrđivati ili osporavati materinstvo i očinstvo djeteta koje je začeto u postupku medicinski pomognute oplodnje.

Član 90.

(1) Izuzetno, žena koja je rodila dijete začeto iz jajne ćelije druge žene može osporavati svoje materinstvo ako je u postupku medicinski pomognute oplodnje dijete začeto bez njene pisane saglasnosti.

(2) Muž majke može osporavati očinstvo djeteta rođenog u braku ili u periodu do 300 dana od prestanka braka ako je u postupku medicinski pomognute oplodnje dijete začeto sjemenom drugog muškarca, bez pisane saglasnosti muža.

(3) Tužba radi osporavanja materinstva, odnosno očinstva, može se podnijeti u roku od šest mjeseci od dana saznanja za začete djeteta na način iz st. 1., 2. i 3. ovog člana, a najkasnije do navršene 10. godine života djeteta.

B. USVOJENJE

1. Pojam usvojenja

Član 91.

(1) Usvojenje je poseban oblik porodično-pravne zaštite djece bez roditelja ili bez odgovarajućeg roditeljskog staranja, kojim se zasniva roditeljski, odnosno srodnički odnos.

(2) Usvojenje se može zasnovati kao nepotpuno i potpuno.

Član 92.

(1) Dijete ima pravo znati da je usvojeno.

(2) Usvojioци su dužni upoznati dijete da je usvojeno najkasnije do njegove sedme godine života, odnosno odmah nakon zasnivanja usvojenja ako je usvojeno starije dijete.

2. Uvjeti za zasnivanje usvojenja

a) Zajedničke odredbe

Član 93.

(1) Usvojenje se može zasnovati samo ako je u interesu usvojenika.

(2) Ne može se usvojiti srodnik po krvi u pravoj liniji, ni brat, ni sestra.

(3) Staratelj ne može usvojiti svog štićenika dok ga organ starateljstva ne razriješi dužnosti staratelja.

Član 94.

(1) Ne može se usvojiti dijete prije isteka tri mjeseca od njegovog rođenja.

(2) Ne može se usvojiti dijete maloljetnih roditelja. Izuzetno, ovo se dijete može usvojiti po isteku jedne godine od njegovog rođenja ako nema izgleda da će se ono podizati u porodici roditelja, odnosno drugih bližih srodnika.

(3) Dijete čiji su roditelji nepoznati može se usvojiti tek po isteku tri mjeseca od njegovog napuštanja.

Član 95.

(1) Usvojilac može biti državljanin Bosne i Hercegovine.

(2) Usvojilac može biti i strani državljanin, ako je usvojenje u najboljem interesu djeteta i ako dijete ne može biti usvojeno u Bosni i Hercegovini.

(3) Usvojenje iz stava 2. ovog člana ne može se zasnovati bez prethodnog odobrenja federalnog organa nadležnog za poslove socijalne zaštite.

Član 96.

(1) Usvojilac može biti samo osoba koja je u životnoj dobi od 25 do 45 godina i koja je starija od usvojenika najmanje 18 godina.

(2) Usvojioци koji zajednički usvajaju isto dijete mogu ga usvojiti i ako samo jedan od njih ispunjava uvjete iz stava 1. ovog člana.

(3) Ako postoje osobno opravdani razlozi, usvojilac može biti i osoba starija od 45 godina, ali dobna razlika između usvojioca i usvojenika ne smije biti veća od 45 godina.

(4) Ako usvojioци usvajaju sestre i braću ili sestre i braću po majci ili ocu, usvojiti mogu i ako jedan od njih ispunjava uvjete iz stava 1. ovog člana samo u odnosu na jedno dijete.

Član 97.

(1) Usvojiti ne može osoba:

- a) kojoj je dok traje nesposobnost oduzeto roditeljsko staranje,
- b) kojoj je ograničena ili oduzeta poslovna sposobnost,
- c) koja ne pruža dovoljno jamstva da će pravilno ostvarivati roditeljsko staranje.

(2) Usvojiti ne može ni osoba kod čijeg bračnog partnera postoji jedna od okolnosti iz stava 1. ovog člana.

Član 98.

(1) Za usvojenje je potreban pristanak oba roditelja ili jedinog roditelja djeteta, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

(2) Pristanak roditelja mora biti izričit u odnosu na vrstu usvojenja.

Član 99.

Za usvojenje nije potreban pristanak roditelja usvojenika:

- a) kome je oduzeto roditeljsko staranje;
- b) koji ne živi sa djetetom, a tri mjeseca je u većoj mjeri zapustio staranje o djetetu;
- c) koji je maloljetan, a nije sposoban shvatiti značenje usvojenja;
- d) kome je ograničena ili oduzeta poslovna sposobnost;
- e) kome je boravište nepoznato najmanje šest mjeseci, a u tom periodu se ne brine za dijete.

Član 100.

(1) Za usvojenje djeteta pod starateljstvom potreban je pristanak staratelja, osim ako pristanak daje maloljetni roditelj.

(2) Ako je staratelj osoba zaposlena u organu starateljstva, pristanak za usvojenje daje staratelj za poseban slučaj.

b) Posebni uvjeti za potpuno usvojenje

Član 101.

Potpuno se može usvojiti dijete do 10. godine života.

Član 102.

(1) Potpuno usvojiti dijete mogu braćni partneri zajednički, te maćeha ili očuh djeteta koje se usvaja.

(2) Vanbraćni partneri koji žive najmanje pet godina u vanbračnoj zajednici mogu potpuno usvojiti dijete.

c) Posebni uvjeti za nepotpuno usvojenje

Član 103.

(1) Nepotpuno se može usvojiti dijete do navršene 18. godine života.

(2) Za usvojenje djeteta starijeg od 10 godina i sposobnog da shvati značenje usvojenja potreban je njegov pristanak.

Član 104.

(1) Nepotpuno mogu usvojiti dijete bračni partneri zajednički, jedan bračni partner uz pristanak drugog i maćeha ili očuh djeteta koje se usvaja.

(2) Osoba koja nije u braku i vanbračni partneri koji žive u vanbračnoj zajednici koja traje najmanje pet godina, mogu nepotpuno usvojiti dijete ako za to postoje naročito opravdani razlozi.

3. Postupak zasnivanja usvojenja

Član 105.

(1) Za vođenje postupka zasnivanja usvojenja nadležan je organ starateljstva mjesta prebivališta, odnosno boravišta djeteta, ako se njegovo prebivalište ne može utvrditi.

(2) Osoba koja želi usvojiti dijete podnosi zahtjev organu starateljstva.

(3) U postupku zasnivanja usvojenja djeteta isključena je javnost.

Član 106.

(1) Organ starateljstva na osnovu priloženih, odnosno po službenoj dužnosti pribavljenih dokaza utvrđuje da li su ispunjeni uvjeti za zasnivanje usvojenja djeteta propisani ovim Zakonom.

(2) Organ starateljstva po službenoj dužnosti pribavlja mišljenje o podobnosti osobe koja želi usvojiti dijete od organa starateljstva njenog prebivališta, kao i od porodičnog savjetovaništa i drugih odgovarajućih organizacija i stručnjaka (socijalni radnik, psiholog, ljekar, pedagog i dr.).

(3) Federalni ministar rada i socijalne politike u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona propisat će metode utvrđivanja podobnosti za usvojenje i način izrade mišljenja o podobnosti.

Član 107.

(1) U postupku zasnivanja usvojenja roditelj djeteta, bračni partner osobe koja namjerava usvojiti dijete i dijete daju svoj pristanak za usvojenje pred organom starateljstva koji vodi postupak ili organom starateljstva svog prebivališta, odnosno boravišta, ako se prebivalište ne može utvrditi.

(2) Ako je pristanak dat pred organom koji ne vodi postupak zasnivanja usvojenja, ovaj organ ovjereni zapisnik odmah će dostaviti organu koji vodi postupak.

(3) Dijete svoj pristanak na usvojenje daje bez prisustva roditelja i osoba koje ga žele usvojiti.

Član 108.

(1) Roditelj svoj pristanak na usvojenje može dati i prije pokretanja postupka zasnivanja usvojenja, ali tek kad dijete navrší tri mjeseca života.

(2) Organ starateljstva upoznat će roditelja sa pravnim posljedicama njegovog pristanka i usvojenja prije nego on da pristanak na usvojenje.

(3) Pristanak se daje na zapisnik, a ovjereni prijepis zapisnika uručuje se roditelju.

(4) Roditelj može odustati od pristanka na usvojenje u roku od 30 dana od potpisivanja zapisnika iz stava 3. ovog člana.

(5) Roditelj čiji pristanak na usvojenje djeteta nije potreban, kao i roditelj koji je pristao da dijete usvoje njemu nepoznati usvojioci, nije stranka u postupku.

Član 109.

(1) U postupku zasnivanja usvojenja organ starateljstva upozorit će usvojiocce na obavezu iz stava 2. član 92. ovog Zakona.

(2) U postupku zasnivanja usvojenja organ starateljstva upoznat će roditelje djeteta, usvojiocce i dijete starije od 10 godina sa pravnim posljedicama usvojenja.

Član 110.

(1) Prije donošenja rješenja o zasnivanju usvojenja organ starateljstva će bez naknade smjestiti dijete u porodicu budućih usvojlaca na period od šest mjeseci.

(2) Za vrijeme trajanja smještaja iz stava 1. ovog člana dijete će biti pod osobnim nadzorom organa starateljstva kako bi se utvrdilo da li je usvojenje u njegovom najboljem interesu.

Član 111.

(1) U izreci rješenja o zasnivanju usvojenja organ starateljstva navodi: ime i prezime, datum i mjesto rođenja i državljanstvo usvojenika, ime i prezime jednog roditelja, matični broj i državljanstvo usvojioca, vrstu usvojenja i novo ime i prezime usvojenika.

(2) Protiv rješenja o zasnivanju usvojenja stranka može podnijeti žalbu u roku od osam dana od dana prijema rješenja.

(3) Usvojenje je zasnovano kad rješenje o zasnivanju usvojenja postane pravomoćno.

(4) Organ starateljstva dužan je pravomoćno rješenje o zasnivanju usvojenja odmah dostaviti nadležnom matičaru radi upisa u matičnu knjigu rođenih.

(5) Matičar će upisati u matičnu knjigu rođenih podatke iz stava 1. ovog člana.

(6) Federalni ministar pravde u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog Zakona propisat će način upisa u matičnu knjigu rođenih.

Član 112.

(1) Organ starateljstva vodi spise predmeta i zapisnik o usvojenju, te evidenciju i dokumentaciju o usvojenoj djeci.

(2) Podaci o usvojenju službena su tajna.

(3) Uvid u spise predmeta o usvojenju dopustit će se punoljetnom usvojeniku, usvojiocu i roditelju djeteta koji je dao pristanak za usvojenje u skladu sa članom 98. ovog Zakona.

(4) Organ starateljstva dopustit će uvid u spise predmeta maloljetnom usvojeniku ukoliko utvrdi da je to u njegovom interesu.

(5) Federalni ministar rada i socijalne politike u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona propisati će način vođenja zapisnika i spisa predmeta o usvojenju, te način vođenja evidencije i dokumentacije o usvojenoj djeci.

4. Prava i dužnosti iz potpunog usvojenja

Član 113.

(1) Potpunim usvojenjem se između usvojioca i njegovih srodnika, sa jedne strane, i usvojenika i njegovih potomaka, sa druge strane, zasniva neraskidiv odnos srodstva jednak krvnom srodstvu.

(2) U matičnu knjigu rođenih usvojioci se upisuju kao roditelji usvojenika.

Član 114.

Potpunim usvojenjem prestaju međusobna prava i dužnosti usvojenika i njegovih krvnih srodnika, osim ako dijete usvoji maćeha ili očuh.

Član 115.

(1) Usvojioci sporazumno određuju ime usvojeniku.

(2) Usvojenik dobiva zajedničko prezime usvojioca. Ako usvojioci nemaju zajedničko prezime, sporazumno će odrediti prezime usvojenika.

(3) Ako se ne postigne sporazum iz st. 1. i 2. ovog člana, o imenu i prezimenu usvojenika odlučit će organ starateljstva.

Član 116.

Osporavanje i utvrđivanje materinstva i očinstva nije dozvoljeno nakon zasnivanja potpunog usvojenja.

5. Prava i dužnosti iz nepotpunog usvojenja

Član 117.

(1) Nepotpunim usvojenjem nastaju između usvojioca, sa jedne strane, te usvojenika i njegovih potomaka, sa druge strane, prava i dužnosti koja prema zakonu postoje između roditelja i djece, osim ako zakonom nije drukčije određeno.

(2) Nepotpuno usvojenje ne utiče na prava i dužnosti usvojenika prema njegovim roditeljima i drugim srođnicima.

Član 118.

(1) Usvojioci mogu odrediti ime usvojeniku.

(2) Usvojenik dobiva prezime usvojioca, osim ako usvojilac odluči da usvojenik zadrži svoje prezime ili da svom prezimenu doda prezime usvojioca.

(3) Za promjenu imena i prezimena potreban je pristanak usvojenika starijeg od 10 godina.

Član 119.

Usvojilac može usvojenika ograničiti ili isključiti iz prava nasljeđivanja, pod uvjetima predviđenim u posebnom zakonu.

6. Raskid nepotpunog usvojenja

Član 120.

Nepotpuno usvojenje može raskinuti organ starateljstva po službenoj dužnosti ili na prijedlog usvojioca ako utvrdi da to zahtijevaju opravdani interesi maloljetnog usvojenika.

Član 121.

O raskidu nepotpunog usvojenja organ starateljstva može odlučiti i na pojedinačan ili zajednički zahtjev usvojioca i punoljetnog usvojenika ako utvrdi da za to postoje opravdani razlozi.

Član 122.

(1) Ako maloljetni usvojenik nema krvne srodnike koji su ga prema zakonu dužni izdržavati ili oni nisu u stanju izdržavati ga, organ starateljstva može rješenjem o raskidu usvojenja obavezati usvojiocima da izdržavaju usvojenika.

(2) Ako usvojlac nije sposoban za rad i nema dovoljno sredstava za život, organ starateljstva može rješenjem o raskidu usvojenja obavezati punoljetnog usvojenika da izdržava usvojioca, uzimajući u obzir i razloge koji su doveli do raskida usvojenja.

(3) Rješenjem iz st. 1. i 2. ovog člana izdržavanje se može odrediti najdulje do godinu dana.

Član 123.

(1) Usvojenje prestaje kada rješenje o raskidu usvojenja postane pravomoćno.

(2) U slučaju raskida usvojenja usvojenik može zadržati prezime usvojioca.

(3) Rješenje o raskidu usvojenja organ starateljstva dužan je u roku od osam dana od dana pravomoćnosti rješenja dostaviti nadležnom matičaru radi upisa u matičnu knjigu rođenih.

C. PRAVA I DUŽNOSTI RODITELJA I DJECE

1. Prava i dužnosti djeteta

Član 124.

(1) Dijete ima pravo na staranje o životu, zdravlju i razvoju osobnosti.

(2) Dijete ima pravo živjeti sa roditeljima. Ako ne živi sa oba ili sa jednim roditeljem, pravo je djeteta da redovno održava osobne odnose i neposredne kontakte sa roditeljem sa kojim ne živi. Dijete ima pravo održavati osobne odnose i neposredne kontakte i sa nenom i djedom.

(3) Dijete ima pravo na zaštitu od nezakonitog miješanja u njegovu privatnost i porodicu.

Član 125.

(1) Dijete ima pravo na izražavanje i uvažavanje vlastitoga mišljenja u skladu sa njegovim uzrastom i zrelosti.

(2) Pravo je djeteta da traži zaštitu svojih prava pred nadležnim organom.

(3) Dijete ima pravo na posebnog staratelja u slučajevima određenim ovim Zakonom.

(4) Posebnog staratelja imenuje organ starateljstva. U slučajevima u kojima je za zaštitu prava djeteta nadležan organ starateljstva, posebnog staratelja imenuje sud.

Član 126.

(1) Dijete ima pravo na obrazovanje, na izbor škole i zanimanja u skladu sa njegovim sposobnostima i sklonostima.

(2) Dijete ima pravo na zaposlenje koje nije štetno za njegovo zdravlje i njegov razvoj.

Član 127.

Dijete u porodici ima pravo na zaštitu od svih oblika nasilja, zloupotrebe, zlostavljanja i zanemarivanja.

Član 128.

(1) Dijete je dužno poštovati roditelje i ostale članove porodice.

(2) Dužnost djeteta je da pomaže roditeljima.

2. Roditeljsko staranje

Član 129.

(1) Roditeljsko staranje je skup odgovornosti, dužnosti i prava roditelja koje imaju za cilj zaštitu osobnih i imovinskih prava i interesa.

(2) Roditeljsko staranje ostvaruje se u najboljem interesu djeteta.

Član 130.

(1) Roditelji su zajednički i prvenstveno odgovorni za razvoj i odgoj djeteta.

(2) Roditelji treba da osiguraju zaštitu djeteta koja je nužna za njegovu dobrobit.

Član 131.

(1) Ograničenje i oduzimanje roditeljskog staranja moguće je odlukom nadležnog organa iz razloga i na način propisan ovim Zakonom.

(2) Roditelj se ne može odreći roditeljskog staranja.

Član 132.

Roditelji su obavezni i odgovorni upoznati dijete sa njegovim pravima i omogućiti mu njihovo ostvarenje.

Član 133.

(1) Roditelji sporazumno određuju ime i prezime djeteta.

(2) Ako ne postignu sporazum iz stava 1. ovog člana, o imenu i prezimenu djeteta odlučit će organ starateljstva.

Član 134.

(1) Roditelji su dužni starati se o životu i zdravlju djeteta.

(2) Roditelji su dužni čuvati dijete, zadovoljavati njegove normalne potrebe i štiti ga od svih oblika poroka: droga, alkohol, skitničenje, razbojništvo, krađa, prostitucija, prosjačenje, kao i svih oblika maloljetničke delikvencije, te nasilja, povreda, ekonomske eksploatacije, seksualne zloupotrebe i svih drugih asocijalnih pojava.

(3) Radi zaštite interesa djeteta roditelji su dužni, u skladu sa uzrastom i zrelosti djeteta, kontrolirati njegovo ponašanje.

Član 135.

Roditelji imaju dužnost i pravo odgajati dijete u duhu mira, dostojanstva, tolerancije, slobode, ravnopravnosti i solidarnosti, a u skladu sa uzrastom i zrelosti djeteta unapređivati njegovo pravo i odgovornost na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti.

Član 136.

(1) Roditelji imaju dužnost i pravo starati se o obrazovanju svoje djece. Obrazovanje treba da bude usmjereno na razvoj osobnosti djeteta i njegovih psihofizičkih sposobnosti, na poštovanje prava i osnovnih sloboda čovjeka, na pripremanje djeteta za odgovoran život u društvu, te poštovanje prirodnog okoliša.

(2) Roditelji su dužni starati se o redovnom osnovnom i srednjem školovanju djeteta.

(3) Roditelji su dužni, prema svojim mogućnostima i prema sposobnostima djeteta, starati se i o njegovom visokom obrazovanju.

Član 137.

(1) Dužnost i pravo roditelja je zastupanje djeteta, osim ako je ovim Zakonom drukčije određeno.

(2) Maloljetnik koji je navršio 14 godina može sam sklapati pravne poslove kojima stiže prava, ako zakon ne odredi drukčije. Pravne poslove kojima raspolaže imovinom ili preuzima obaveze maloljetnik može sklapati samo uz saglasnost roditelja.

(3) Maloljetnik koji radom ostvaruje prihode može raspolagati ostvarenim osobnim dohotkom i zaradom. Pri tome je dužan doprinositi za svoje izdržavanje, odgoj i obrazovanje.

(4) Ako maloljetnom djetetu treba nešto uručiti ili saopćiti, to se može punovažno učiniti jednom ili drugom roditelju, a ako roditelji ne žive zajedno, onom roditelju sa kojim dijete živi.

Član 138.

(1) Roditelji imaju dužnost i pravo izdržavati dijete u skladu sa odredbama ovog Zakona.

(2) Dužnost roditelja je djetetu osigurati životne uvjete potrebne za njegov razvoj.

Član 139.

Dužnost i pravo roditelja je da, u skladu sa odredbama ovog Zakona, upravljaju imovinom djeteta do njegovog punoljetstva.

Član 140.

(1) Roditelji imaju pravo živjeti sa svojim djetetom, osim ako to nije u interesu djeteta.

(2) Ako ne žive sa djetetom, oba roditelja dužna su održavati osobne odnose i neposredne kontakte sa djetetom i poštovati veze djeteta sa drugim roditeljem ukoliko sud ne odredi drukčije.

Član 141.

(1) Roditelji zajednički, sporazumno i ravnopravno staraju se o djetetu, osim ako je drukčije uređeno ovim Zakonom.

(2) O djetetu se stara samo jedan roditelj ako je drugi roditelj umro, proglašen umrlim, spriječen da se stara, nepoznatog boravišta, ako mu je oduzeto roditeljsko staranje, ili mu je oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost.

(3) U slučaju spora između roditelja o ostvarivanju roditeljskog staranja, odluku donosi sud u vanparničnom postupku na prijedlog roditelja, djeteta koje je sposobno shvatiti značenje i pravne posljedice svojih radnji, ili organa starateljstva na čijem području dijete ima prebivalište.

Član 142.

(1) Ako roditelji ne žive u porodičnoj zajednici, roditeljsko staranje ostvaruje roditelj sa kojim dijete živi. U slučaju kada je drugi roditelj spriječen da se stara o djetetu, ili je nepoznatog boravišta, ili ne izvršava obavezu izdržavanja, ili je nedostupan, roditelj sa kojim dijete živi samostalno odlučuje o zaštiti osobnih, imovinskih i drugih interesa djeteta i nije potrebna saglasnost drugog roditelja.

(2) Odluku o tome sa kojim roditeljem će dijete živjeti donosi sud.

(3) U odluci iz stava 2. ovog člana sud će odlučiti, osim ako je to u suprotnosti sa interesom djeteta, da roditelj sa kojim dijete ne živi obavlja pojedine dužnosti, a naročito da se stara o zdravlju djeteta i o njegovom školovanju, da ga zastupa u nekim poslovima ili da učestvuje u donošenju svih važnijih odluka o podizanju djeteta, te da upravlja njegovom imovinom.

(4) Roditelj sa kojim dijete ne živi i koji ne obavlja dužnosti utvrđene u stavu 3. ovog člana, ima pravo da bude informiran od drugog roditelja o važnim stvarima koje se tiču života djeteta. Ako se ne slaže sa nekim postupkom ili mjerom drugog roditelja, može se obratiti sudu koji će u vanparničnom postupku odlučiti o prigovoru.

(5) Ako su oba roditelja nesposobna ili spriječena starati se o djetetu, sud će odlučiti o smještaju djeteta kod druge osobe ili u ustanovu.

(6) U odluci iz stava 5. ovog člana sud odlučuje o odgovornostima, pojedinim dužnostima i pravima svakog roditelja prema djetetu.

(7) U donošenju odluke iz stava 2. ovog člana sud će uvažiti sporazum roditelja ako je on u najboljem interesu djeteta. Ako roditelji nisu postigli ovaj sporazum, sud će ih uputiti osobi ovlaštenoj za posredovanje.

(8) Roditelj sa kojim dijete živi mora prethodno i blagovremeno obavijestiti drugog roditelja o promjeni prebivališta, ili boravišta koja utiče na obavljanje dužnosti drugog roditelja u skladu sa stavom 3. ovog člana.

Član 143.

Ako to zahtijevaju promijenjene okolnosti, sud će, po tužbi roditelja, ili organa starateljstva, donijeti novu odluku o staranju o djetetu.

Član 144.

(1) U slučaju smrti roditelja sa kojim je dijete živjelo, kao i smrti roditelja koji se sam starao o djetetu, ili je čuvanje i odgoj djeteta povjerio drugoj osobi, sud će po tužbi drugog roditelja ili organa starateljstva odlučiti o daljnjem staranju o djetetu.

(2) Ako se dijete bez pravnog osnova nalazi kod druge osobe koja sprečava roditelja da ostvaruje roditeljsko staranje, sud će, po tužbi roditelja, ili organa starateljstva, odlučiti o daljnjem staranju o djetetu.

(3) Postupak u slučajevima iz st. 1. i 2. ovog člana je hitan.

Član 145.

(1) U odluci o staranju o djetetu iz stava 2. člana 142. i čl. 143. i 144. ovog Zakona, sud će odrediti način održavanja osobnih odnosa i neposrednih kontakata djeteta sa roditeljem sa kojim ne živi.

(2) U donošenju odluke iz stava 1. ovog člana sud će uvažiti sporazum roditelja, ako je on u najboljem interesu djeteta.

(3) Održavanje osobnih odnosa i neposrednih kontakata djeteta sa roditeljem može se ograničiti ili zabraniti samo radi zaštite interesa djeteta.

(4) Sud će po tužbi roditelja ili organa starateljstva, donijeti odluku o prestanku ograničenja ili zabrane održavanja osobnih odnosa i neposrednih kontakata djeteta sa roditeljem, ako je to u interesu djeteta.

(5) Ako to zahtijeva interes djeteta, sud će u vanparničnom postupku na prijedlog roditelja, djeteta ili organa starateljstva zabraniti roditelju koji ne živi sa djetetom da se neovlašćeno približava djetetu i uznemirava ga. Rješenje o zabrani približavanja djetetu sud dostavlja organu starateljstva i nadležnoj policijskoj upravi koja je dužna u slučaju potrebe intervenirati i pružiti asistenciju.

Član 146.

(1) Oba roditelja, ili roditelj koji se sam stara o djetetu mogu privremeno povjeriti čuvanje i odgoj djeteta ustanovi ili osobi koja ispunjava uvjete za staratelja, uz prethodnu saglasnost organa starateljstva.

(2) Ako osoba iz stava 1. ovog člana ne ispunjava uvjete za staratelja, o povjeravanju čuvanja i odgoja djeteta odlučit će organ starateljstva.

Član 147.

(1) Na zahtjev jednog ili oba roditelja, ili po službenoj dužnosti organ starateljstva može odlučiti o smještaju djeteta i povjeravanju njegovog čuvanja i odgoja drugoj osobi ili ustanovi, ako je to potrebno radi zaštite najboljeg interesa djeteta.

(2) Odluku iz stava 1. ovog člana organ starateljstva donijet će bez pristanka roditelja ako su oni odsutni, spriječeni ili nesposobni starati se o djetetu, a nisu povjerili čuvanje i odgoj osobi koja ispunjava uvjete za staratelja.

(3) Smještaj, čuvanje i odgoj djeteta, određeni u skladu sa stavom 2. ovog člana, mogu trajati najdulje dva mjeseca.

(4) Žalba na odluku iz stava 2. ovog člana ne odlaže njeno izvršenje.

(5) Ako okolnosti iz stava 2. ovog člana postoje i nakon isteka roka iz stava 3. ovog člana, organ starateljstva odmah će donijeti odluku o stavljanju djeteta pod starateljstvo.

(6) Ako roditelji zatraže donošenje odluke o prestanku starateljstva i predaju djeteta, a organ starateljstva ocijeni da ovaj zahtjev nije u interesu djeteta, poduzet će mjere radi zaštite prava i najboljeg interesa djeteta.

(7) Ako organ starateljstva ne poduzme mjere iz stava 6. ovog člana u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva roditelja, roditelji mogu podnijeti tužbu radi odlučivanja o daljnjem staranju o djetetu.

Član 148.

(1) Na prijedlog nene i djeda ili djeteta sud će u vanparničnom postupku odrediti način održavanja osobnih odnosa i neposrednih kontakata djeteta sa nenom i djedom, osim ako to nije u interesu djeteta.

(2) Na prijedlog roditelja, djeteta, ili organa starateljstva, sud će u vanparničnom postupku odlučiti i o održavanju osobnih odnosa i neposrednih kontakata između djece koja ne žive sa istim roditeljem.

(3) Ako je to u interesu djeteta, sud može odlučiti o održavanju osobnih odnosa i neposrednih kontakata djeteta sa drugim osobama.

(4) U donošenju odluke iz st. 1., 2. i 3. ovog člana sud će uzeti u obzir najbolji interes djeteta.

(5) Odluke suda iz st. 1., 2. i 3. ovog člana su izvršne isprave.

Član 149.

(1) U svim postupcima u kojima se odlučuje o roditeljskom staranju i povjeravanju čuvanja i odgoja djeteta nadležni organ treba dati djetetu potreban savjet, upoznati ga sa okolnostima važnim za odlučivanje i omogućiti mu da izrazi svoje mišljenje o tim okolnostima.

(2) Mišljenje djeteta uzet će se u obzir u skladu sa njegovim uzrastom i zrelosti.

3. Zaštita prava i interesa djeteta

a) Zaštita osobnih prava i interesa djeteta

Član 150.

(1) Organ starateljstva dužan je po službenoj dužnosti poduzimati potrebne mjere radi zaštite prava i najboljeg interesa djeteta, a na osnovu neposrednog saznanja ili obavještenja.

(2) Obavještenje o povredi djetetovih prava, a naročito o nasilju, zlostavljanju, spolnim zloupotrebama i zanemarivanju djeteta, dužni su, bez odlaganja, dostaviti organu starateljstva svi organi, organizacije i fizička lica.

(3) Sud pred kojim je pokrenut prekršajni ili krivični postupak u vezi sa povredom prava djeteta, dužan je o tome obavijestiti organ starateljstva i sud nadležan za izricanje mjera za zaštitu prava i interesa djeteta, kao i dostaviti im pravomoćnu odluku donesenu u tom postupku.

(4) Pomoć organu starateljstva u poduzimanju mjera iz stava 1. ovog člana po službenoj dužnosti pružaju organi mjesno nadležnih policijskih uprava.

(5) Prije poduzimanja mjera iz stava 1. ovog člana organ starateljstva će o okolnostima važnim za odlučivanje saslušati maloljetno dijete ako je ono u stanju shvatiti o čemu se radi. Mišljenje maloljetnog djeteta posebno će se uvažavati i cijeniti u slučaju poduzimanja mjera kojim se dijete odvaja od roditelja.

b) Upozorenje na propuste i pružanje pomoći

Član 151.

(1) Organ starateljstva upozorit će roditelje na propuste u staranju o djetetu i pomoći im u njihovom otklanjanju.

(2) Organ starateljstva pružit će pomoć roditeljima u sređivanju njihovih socijalnih, materijalnih i osobnih prilika i odnosa, a ako interes djeteta to zahtijeva, uputit će roditelje u odgovarajuće savjetovalište.

c) Nadzor nad ostvarivanjem roditeljskog staranja

Član 152.

(1) Ako su roditelji zanemarili staranje o zdravlju i odgoju djeteta, ili kada je roditeljima potrebna pomoć u odgoju djeteta, organ starateljstva odredit će nadzor nad ostvarivanjem roditeljskog staranja koji će trajati dok to bude u interesu djeteta a najkraće tri mjeseca.

(2) U odluci o nadzoru organ starateljstva utvrdit će program nadzora i odrediti osobu koja će pratiti razvoj djeteta, kontrolirati postupke roditelja, podnositi periodične izvještaje organu starateljstva i poduzimati druge mjere u interesu djeteta. Ova osoba mora ispunjavati uvjete za staratelja.

(3) Roditelji će se ovom odlukom obavezati na redovno posjećivanje organa starateljstva, odgojne ili zdravstvene ustanove, te na periodično obavješćavanje o mjerama koje poduzimaju prema djetetu.

(4) Osoba iz stava 2. ovog člana ima pravo na naknadu opravdanih troškova i mjesečnu naknadu na teret sredstava socijalnog staranja.

(5) Pravo na naknadu iz stava 4. ovog člana nemaju osobe koje imaju zakonsku obavezu izdržavanja djeteta.

(6) Visinu i način isplate naknade određuje federalni ministar rada i socijalne politike.

d) Oduzimanje roditelju prava da živi sa djetetom

Član 153.

(1) Sud će u vanparničnom postupku roditelju oduzeti pravo da živi sa djetetom, a čuvanje i odgoj djeteta povjeriti drugoj osobi ili ustanovi ako roditelji, odnosno roditelj sa kojim dijete živi ugrožava interes djeteta i u većoj mjeri zanemaruje podizanje, odgoj i obrazovanje djeteta ili ne sprečava drugog roditelja ili člana porodične zajednice da se na ovaj način ponaša prema djetetu, ili ako je kod djeteta došlo do većeg poremećaja u odgoju.

(2) Izricanjem mjere iz stava 1. ovog člana ne prestaju ostale dužnosti, odgovornosti i prava prema djetetu.

(3) Za vrijeme trajanja ove mjere sud može, kada utvrdi da je to u interesu djeteta, izreći drugu mjeru za zaštitu djeteta ili ponovo izreći istu mjeru.

(4) Sud će roditelju vratiti pravo da živi sa djetetom kada je to u interesu djeteta.

(5) O izricanju mjere iz stava 1. ovog člana sud će obavijestiti organ starateljstva koji će djetetu, radi zaštite njegovih prava i interesa, za vrijeme trajanja ove mjere imenovati posebnog staratelja.

e) Oduzimanje roditeljskog staranja

Član 154.

(1) Roditelju koji zloupotrebom svojih prava, ili grubim zanemarivanjem svojih dužnosti, ili napuštanjem djeteta, ili nestaranjem o djetetu sa kojim ne živi očito stavlja u opasnost sigurnost, zdravlje ili moral djeteta, ili koji ne zaštiti dijete od ovakvog ponašanja drugog roditelja ili druge osobe, sud će u vanparničnom postupku oduzeti roditeljsko staranje.

(2) Zloupotreba prava postoji naročito u slučajevima tjelesnog i duševnog nasilja nad djetetom, spolnog iskorišćavanja djeteta, navođenja djeteta na društveno neprihvatljivo ponašanje, te grubog kršenja djetetovih prava na drugi način.

(3) Grubo zanemarivanje dužnosti postoji naročito u slučajevima ako roditelj ne izvršava obavezu izdržavanja djeteta duže od tri mjeseca, ne pridržava se ranije određenih mjera radi zaštite prava i interesa djeteta, ne sprečava dijete u uživanju alkoholnih pića, droge ili drugih opojnih sredstava, kao i maloljetnu osobu mlađu od 16 godina u kasnim noćnim izlascima.

(4) Roditeljsko staranje može se oduzeti i roditelju kojem je oduzeto pravo da živi sa djetetom, ako za vrijeme od jedne godine ne izvršava obaveze i prava koje mu nisu prestale izricanjem ove mjere i ne stvori uvjete za vraćanje ovog prava.

(5) Roditeljsko staranje može se oduzeti i roditelju koji ne stvara uvjete za održavanje osobnih odnosa i neposrednih kontakata djeteta sa drugim roditeljem ili onemogućava, odnosno sprečava njihovo održavanje.

(6) U postupku za oduzimanje roditeljskog staranja roditeljima ili jedinom roditelju djeteta organ starateljstva će imenovati djetetu posebnog staratelja. Ovaj staratelj vrši dužnost i nakon izricanja mjere iz stava 1. ovog člana, a za svo vrijeme njenog trajanja.

(7) Izricanjem ove mjere prestaju sve obaveze i prava roditelja prema djetetu, osim obaveze izdržavanja djeteta.

(8) Roditeljsko staranje će se vratiti odlukom suda kada prestanu razlozi zbog kojih je ono oduzeto.

(9) Pravomoćnu odluku o oduzimanju i vraćanju roditeljskog staranja sud će dostaviti nadležnom matičaru radi upisa u matičnu knjigu rođenih, a ako dijete ima neko pravo na nekretninama, odluka će se dostaviti zemljišnoknjižnom uredu nadležnog suda radi zabilježbe.

f) Zaštita imovinskih prava i interesa djeteta

Član 155.

(1) Organ starateljstva može u svako doba zahtijevati od roditelja polaganje računa o upravljanju imovinom djeteta i o prihodima koji se ostvaruju za potrebe djeteta.

(2) Organ starateljstva može, radi zaštite imovinskih interesa djeteta, odlučiti da roditelji u pogledu upravljanja imovinom djeteta imaju položaj staratelja.

(3) Organ starateljstva može, radi zaštite imovinskih interesa djeteta, zahtijevati da sud u vanparničnom postupku odredi mjere osiguranja na imovini roditelja.

4. Prestanak roditeljskog staranja

Član 156.

- (1) Roditeljsko staranje prestaje kada dijete stekne poslovnu sposobnost ili kad bude usvojeno.
- (2) Zasnivanjem usvojenja ne prestaje roditeljsko staranje roditelju čiji je bračni partner usvojio dijete.

5. Sticanje poslovne sposobnosti

Član 157.

- (1) Poslovna sposobnost stiče se punoljetstvom ili sklapanjem braka prije punoljetstva.
- (2) Punoljetnom postaje osoba koja je navršila 18 godina života.
- (3) Poslovnu sposobnost može steći i maloljetna osoba starija od 16 godina koja je postala roditelj.
- (4) O sticanju poslovne sposobnosti na način utvrđen u stavu 3. ovog člana odlučuje sud u vanparničnom postupku na prijedlog maloljetne osobe, uzimajući u obzir njenu duševnu zrelost.
- (5) Maloljetnik sa navršениh 14 godina stiče ograničenu poslovnu sposobnost.

6. Roditeljsko staranje nakon punoljetstva djeteta

Član 158.

- (1) Sud u vanparničnom postupku može odlučiti da roditelji ostvaruju roditeljsko staranje i nakon punoljetstva djeteta kojem je oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost, ukoliko su roditelji sposobni i pristanu na to.
- (2) Ako roditelji više nisu u stanju starati se o djetetu, sud će u vanparničnom postupku odlučiti o prestanku roditeljskog staranja i o stavljanju djeteta pod starateljstvo.

Član 159.

- (1) Na roditelje koji ostvaruju roditeljsko staranje nakon punoljetstva djeteta primjenjuju se odredbe ovog Zakona o odgovornostima, dužnostima i pravima roditelja, odnosno o pravima i dužnostima djeteta.
- (2) Pravomoćnu odluku o ostvarivanju i o prestanku roditeljskog staranja nakon punoljetstva sud će odmah dostaviti matičaru radi upisa u matičnu knjigu rođenih i zemljišnoknjižnom uredu nadležnog suda na čijem području ta osoba ima nekretnine radi zabilježbe u zemljišnim knjigama.

ČETVRTI DIO

IV. S T A R A T E L J S T V O

1. Zajedničke odredbe

Član 160.

(1) Starateljstvo je oblik zaštite maloljetnih osoba bez roditeljskog staranja i punoljetnih osoba koje nisu sposobne, ili koje nisu u mogućnosti starati se o sebi, svojim pravima, interesima i obavezama.

(2) Štićenici su osobe pod starateljstvom.

Član 161.

Svrha starateljstva je zamjena roditeljskog staranja, odnosno zaštita osobnosti i interesa punoljetnih štićenika, naročito njihovim liječenjem i osposobljavanjem za samostalan život i rad.

Član 162.

Poslove starateljstva vrši organ starateljstva određen u st. 1. i 2. člana 5. ovog Zakona.

Član 163.

Organ starateljstva poslove starateljstva vrši putem imenovanog staratelja ili neposredno preko stručne osobe.

Član 164.

(1) Organ starateljstva poduzima potrebne mjere da se na najbolji način ostvari svrha starateljstva.

(2) Organ starateljstva u pripremanju, donošenju i provođenju svojih rješenja, odnosno pojedinih mjera koristi sve oblike socijalne zaštite, metode socijalnog i drugog stručnog rada, kao i usluge socijalnih, zdravstvenih, obrazovno-odgojnih i drugih organizacija i ustanova.

(3) Organ starateljstva može osnovati stručno tijelo sastavljeno od odgovarajućih stručnjaka (ljekara, pedagoga, pravnika, psihologa, socijalnih radnika i drugih) sa zadatkom da razmatra stručna pitanja i daje organu starateljstva prijedloge za poduzimanje pojedinih mjera starateljstva.

2. Staratelj

Član 165.

(1) Štićeniku organ starateljstva imenuje staratelja, ukoliko ne odluči dužnost staratelja vršiti neposredno.

(2) Za staratelja se imenuje osoba koja ima osobna svojstva i sposobnost za vršenje dužnosti staratelja, a koja prije toga pristane da bude staratelj.

(3) Pri imenovanju staratelja organ starateljstva uzet će u obzir i mišljenje štićenika, ako je sposoban shvatiti o čemu se radi, kao i mišljenje bliskih srodnika štićenika.

(4) Organ starateljstva dužnost staratelja vrši neposredno ako to zahtijeva interes štićenika i okolnosti slučaja. Za vršenje dužnosti staratelja imenuje se osoba zaposlena u organu starateljstva.

Član 166.

Ista osoba može se imenovati za staratelja za više štićenika, ako to nije u suprotnosti sa njihovim interesima.

Član 167.

Štićeniku koji je smješten u obrazovno-odgojnu, zdravstvenu ili drugu ustanovu organ starateljstva imenuje staratelja za vršenje onih poslova starateljstva koje ta ustanova ne vrši u okviru svojih redovnih djelatnosti.

Član 168.

(1) U rješenju o imenovanju staratelja organ starateljstva određuje njegove dužnosti i prava.

(2) Organ starateljstva može rješenjem ograničiti ovlaštenja staratelja, ako je to u interesu štićenika, i odlučiti da pojedine poslove staratelja vrši neposredno.

(3) Ako organ starateljstva vrši dužnost staratelja, u smislu stava 2. ovog člana, može pojedine poslove povjeriti stručnoj osobi da ih vrši u njegovo ime i pod njegovim nadzorom.

(4) Organ starateljstva prije donošenja rješenja iz stava 1. upoznaje osobu koju namjerava imenovati za staratelja sa značajem starateljstva, sa pravima i dužnostima staratelja i sa drugim važnim podacima potrebnim za vršenje dužnosti staratelja.

Član 169.

Staratelj ne može biti osoba:

- a) kojoj je oduzeto roditeljsko staranje;
- b) kojoj je oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost;
- c) čiji su interesi u suprotnosti sa interesima štićenika;
- d) od koje se, s obzirom na njeno ranije i sadašnje vladanje, osobna svojstva i odnose sa štićenikom i njegovim roditeljima, ne može očekivati da će pravilno vršiti dužnosti staratelja;
- e) sa kojom je štićenik sklopio ugovor o doživotnom izdržavanju.

Član 170.

(1) O stavljanju pod starateljstvo i o prestanku starateljstva organ starateljstva obavještava nadležnog matičara u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti rješenja.

(2) Ako osoba stavljena pod starateljstvo ima nepokretnu imovinu, organ starateljstva obavještava zemljišnoknjižni ured mjesno nadležnog suda radi upisa starateljstva u zemljišnu knjigu.

Član 171.

Staratelj je dužan savjesno se starati o osobnosti, pravima, obavezama i interesima štićenika i upravljati njegovom imovinom, pri čemu je dužan cijeniti mišljenje štićenika koji je sposoban shvatiti o čemu se radi.

Član 172.

(1) Ako štićenik ima imovinu, organ starateljstva poduzima mjere da se ta imovina popiše, procijeni i preda staratelju na upravljanje.

(2) Popis imovine vrši komisija koju osniva organ starateljstva, a prisustvuju mu staratelj, štićenik, ako je u stanju shvatiti o čemu se radi, te držatelj imovine štićenika.

Član 173.

(1) Organ starateljstva, nakon što je pokrenut postupak za stavljanje neke osobe pod starateljstvo, dužan je popisati i procijeniti njegovu imovinu i poduzeti druge mjere za osiguranje te imovine i prije donošenja rješenja o stavljanju te osobe pod starateljstvo.

(2) U slučaju neposredne opasnosti po interese štićenika, u pogledu njegove nepokretne imovine, organ starateljstva dužan je i prije popisa i procjene imovine zatražiti od suda zabilježbu u zemljišnoj knjizi o pokretanju postupka za stavljanje te osobe pod starateljstvo.

Član 174.

(1) Staratelj je dužan, uz pomoć organa starateljstva, poduzimati sve potrebne mjere da se pribave sredstva neophodna za izdržavanje i provođenje mjera koje je u interesu štićenika odredio organ starateljstva.

(2) Sredstva iz stava 1. ovog člana pribavljaju se iz:

- a) prihoda štićenika;
- b) sredstava dobivenih od osoba koje su obavezne uzdržavati štićenika;
- c) imovine štićenika;
- d) sredstava dobivenih za štićenika po osnovu socijalne zaštite i
- e) drugih izvora.

Član 175.

(1) Staratelj zastupa štićenika.

(2) Organ starateljstva zastupa štićenika ako dužnost staratelja vrši neposredno ili ako je ograničio ovlaštenja staratelja i odlučio štićenika sam zastupati.

Član 176.

(1) Staratelj samostalno, u ime štićenika i za njegov račun, vrši poslove koji spadaju u redovno poslovanje i upravljanje imovinom.

(2) Pri poduzimanju svakog važnijeg posla staratelj će, kada je to moguće, uzeti u obzir mišljenje štićenika, ako je ovaj sposoban shvatiti o čemu se radi.

Član 177.

(1) Staratelj može zaključiti pravni posao sa štićenikom samo ako organ starateljstva nađe da to zahtijevaju interesi štićenika i to prije toga odobri.

(2) Staratelj ne može obavezivati štićenika kao žiranta.

Član 178.

Staratelj ne može, bez prethodnog odobrenja organa starateljstva, poduzimati poslove koji prelaze okvire redovnog poslovanja ili upravljanja štićenikovom imovinom.

Član 179.

(1) Staratelj može, samo uz prethodno odobrenje organa starateljstva, u pogledu raspolaganja i upravljanja imovinom i pravima štićenika, poduzimati sljedeće poslove:

- a) otuđiti ili opteretiti nepokretnu imovinu štićenika;
- b) otuđiti iz imovine štićenika pokretnu stvar veću i posebne osobne vrijednosti, ili raspolagati imovinskim pravima veću vrijednosti;
- c) odreći se nasljedstva ili legata, ili odbiti poklon i
- d) poduzimati druge mjere određene zakonom.

(2) Organ starateljstva u postupku davanja odobrenja staratelju iz stava 1. ovog člana određuje namjenu pribavljenih sredstava i nadzire njihovu upotrebu.

Član 180.

(1) Staratelj je dužan podnijeti organu starateljstva izvještaj o svom radu i o stanju štićenikove imovine u januaru svake godine za prethodnu godinu, kao i kad to zatraži organ starateljstva. U slučaju neposrednog vršenja starateljstva izvještaj je dužna podnijeti osoba iz stava 4. člana 165. ovog Zakona.

(2) Iz izvještaja se mora vidjeti kako se staratelj ili osoba iz stava 4. član 165. ovog Zakona starala o osobnosti štićenika i zaštititi njegovih interesa, a naročito o njegovom zdravlju, odgoju i obrazovanju.

(3) Izvještaj mora sadržavati i podatke o upravljanju i raspolaganju štićenikovom imovinom i o svim štićenikovim приходima i rashodima u protekloj godini i konačnom stanju štićenikove imovine.

(4) Organ starateljstva dužan je savjesno razmotriti izvještaj i, prema potrebi, poduzeti odgovarajuće mjere za zaštitu interesa štićenika.

(5) Pored kontrole rada staratelja prihvaćanjem izvještaja o njegovom radu, organ starateljstva dužan je povremeno, osobnim uvidom, kontrolirati kako staratelj vrši dužnosti prema štićeniku.

Član 181.

(1) Staratelj i osoba iz stava 4. član 165. ovog Zakona imaju pravo na mjesečnu naknadu, zavisno o radu i zalaganju u zaštiti štićenikovih prava i interesa.

(2) Pravo na naknadu iz stava 1. ovog člana nema staratelj koji je, prema ovom Zakonu, obavezan uzdržavati štićenika.

(3) Organ starateljstva može odrediti staratelju iz stava 1. ovog člana nagradu ako se posebno zalagao i istakao u vršenju dužnosti.

(4) Staratelj ima pravo na naknadu opravdanih troškova učinjenih u vršenju svoje dužnosti.

(5) Visinu naknade troškova staratelju utvrđuje organ starateljstva.

(6) Nagradu i naknade odobrava organ starateljstva iz sredstava navedenih u odredbama stava 2. član 174. ovog Zakona, izuzev sredstava dobivenih za štíćenika po osnovu socijalne zaštite, ako se time ne ugrožava podmirenje osnovnih životnih potreba štíćenika.

(7) Federalni ministar rada i socijalne politike u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona propisat će visinu iznosa i način isplate naknade iz stava 1. ovog člana.

(8) Ako se sredstva za isplatu iz stava 1. ovog člana ne mogu osigurati iz sredstava navedenih u stavu 2. član 174. ovog Zakona, njihova isplata će se izvršiti iz izvora koje odredi federalni ministar rada i socijalne politike.

Član 182.

(1) Staratelj odgovara štíćeniku za štetu koju je skrivio u vršenju dužnosti staratelja.

(2) Organ starateljstva utvrđuje iznos štete i poziva staratelja da u određenom roku štetu naknadi. Ukoliko staratelj ne naknadi utvrđenu štetu u određenom roku, organ starateljstva neposredno naknađuje štetu štíćeniku.

(3) Organ starateljstva može podnijeti tužbu nadležnom sudu protiv staratelja radi naknade isplaćenog iznosa iz stava 2. ovog člana ako je tu štetu staratelj učinio namjerno ili iz krajnje nepažnje.

(4) Radi osiguranja prava štíćenika, koja su povrijeđena nepravilnim radom staratelja, organ starateljstva dužan je prema staratelju poduzeti i druge mjere predviđene zakonom.

Član 183.

Ako staratelj umre ili samovoljno prestane vršiti svoju dužnost, ili ako nastanu okolnosti koje ga sprečavaju u vršenju dužnosti, organ starateljstva dužan je, bez odlaganja, poduzeti mjere za zaštitu interesa štíćenika do imenovanja novog staratelja.

Član 184.

(1) Organ starateljstva razriješit će staratelja dužnosti ako utvrdi da je u vršenju dužnosti nemaran, da zloupotrebljava svoja ovlašćenja, da ugrožava interese štíćenika, ili ako ocijeni da bi za štíćenika bilo korisnije da mu se imenuje drugi staratelj.

(2) Pri razrješenju staratelja organ starateljstva cijenit će mišljenje štíćenika koji je sposoban shvatiti o čemu se radi.

(3) Organ starateljstva razriješit će staratelja dužnosti ako on to zatraži, a najkasnije u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva. Organ starateljstva mora istovremeno poduzeti sve potrebne mjere za zaštitu interesa štíćenika.

(4) U slučaju razrješenja staratelja organ starateljstva dužan je, bez odlaganja, štíćeniku imenovati novog staratelja.

(5) Staratelj kome je prestala dužnost, dužan je podnijeti izvještaj i predati svu imovinu na upravljanje organu starateljstva. Predaja imovine vrši se u prisutnosti predstavnika organa starateljstva i štíćenika, ako je on sposoban shvatiti o čemu se radi.

Član 185.

(1) U slučaju prestanka starateljstva organ starateljstva poziva staratelja da u određenom roku podnese izvještaj o svom radu i o stanju štíćenikove imovine i preda svu imovinu na upravljanje štíćeniku, odnosno roditelju.

(2) Predaja imovine vrši se u prisustvu staratelja, štićenika, odnosno roditelja i predstavnika organa starateljstva o čemu se sastavlja zapisnik.

3. Starateljstvo nad maloljetnim osobama

Član 186.

Pod starateljstvo stavit će se maloljetna osoba:

- a) čiji su roditelji umrli, nestali, nepoznati ili su nepoznatog boravišta duže od tri mjeseca;
- b) čijim roditeljima je oduzeto roditeljsko staranje;
- c) čiji roditelji nisu stekli poslovnu sposobnost, ili im je ona oduzeta ili ograničena i
- d) čiji su roditelji odsutni, spriječeni ili nesposobni redovno starati se o svom djetetu, a nisu povjerali njegovu čuvanje i odgoj osobi za koju je organ starateljstva utvrdio da ispunjava uvjete za staratelja.

Član 187.

(1) Čuvanje i odgoj maloljetnog štićenika organ starateljstva može povjeriti staratelju, drugoj osobi ili ustanovi.

(2) Staratelj maloljetnog štićenika dužan je kao roditelj starati se o njegovoj osobnosti, a naročito o zdravlju, obrazovanju i osposobljavanju za samostalan život i rad.

(3) Osoba ili ustanova iz stava 1. ovog člana dužna je starati se o osobnosti i pravima štićenika i obavještavati staratelja i organ starateljstva o svim važnijim promjenama u pogledu života, zdravlja, odgoja i obrazovanja štićenika.

(4) Osoba ili ustanova iz stava 1. ovog člana ne može se osloboditi dužnosti čuvanja maloljetnog štićenika bez prethodne saglasnosti staratelja, odnosno organa starateljstva.

Član 188.

(1) Staratelj je ovlašten u ime i za račun štićenika zaključivati pravne poslove. Za one pravne poslove koje staratelj, u smislu ovog Zakona, ne može sam zaključivati potrebno je odobrenje organa starateljstva.

(2) Maloljetni štićenik koji je navršio 14 godina može sam sklapati pravne poslove kojim stiče prava, ako zakon ne odredi drukčije. Pravne poslove kojim raspolaže imovinom ili preuzima obaveze može sklapati samo uz odobrenje staratelja, ako zakon ne odredi drukčije.

(3) Maloljetni štićenik koji radom ostvaruje prihode može raspolagati ostvarenim osobnim dohotkom i zaradom. Pri tome je dužan doprinostiti za svoje izdržavanje, odgoj i obrazovanje.

Član 189.

Staratelj može samo sa odobrenjem organa starateljstva:

- a) odlučiti o izboru ili promjeni škole i zanimanja maloljetnog štićenika, o prekidu njegovog školovanja ili o njegovom zaposlenju i
- b) poduzimati i druge mjere u pogledu osobnosti štićenika određene zakonom.

Član 190.

(1) Starateljstvo nad maloljetnim štićenikom prestaje sticanjem poslovne sposobnosti, usvojenjem ili prestankom razloga iz člana 186. ovog Zakona.

(2) Organ starateljstva produžit će pružati odgovarajuće oblike socijalne i druge zaštite osobi nad kojom je prestalo starateljstvo zbog nastupanja punoljetstva ako se ona do tog vremena nije uspjela osposobiti za samostalan život i rad.

Član 191.

Ako osoba nad kojom je po nastupanju punoljetstva prestalo starateljstvo, a koja zbog psihofizičkih nedostataka nije sposobna starati se o svojoj osobnosti, pravima i interesima, staratelj, uz odobrenje organa starateljstva ili organ starateljstva neposredno, pokreće kod nadležnog suda postupak za oduzimanje poslovne sposobnosti ovoj osobi u cilju njenog ponovnog stavljanja pod starateljstvo.

4. Starateljstvo nad punoljetnim osobama

Član 192.

(1) Punoljetnoj osobi koja zbog duševne bolesti, zaostalog duševnog razvoja ili prekomjernog uživanja alkohola ili opojnih droga, senilnosti ili drugih uzroka nije sposobna sama brinuti se o svojim pravima i interesima oduzima se poslovna sposobnost.

(2) Punoljetnoj osobi koja zbog uzroka iz stava 1. ovog člana neposredno ugrožava svoja prava i interese ili prava i interese drugih osoba ograničava se poslovna sposobnost.

(3) Pravomoćnu odluku o oduzimanju, odnosno ograničenju poslovne sposobnosti sud je dužan, bez odlaganja, dostaviti nadležnom organu starateljstva koji će u roku od 30 dana od dana prijema odluke osobu kojoj je oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost staviti pod starateljstvo.

Član 193.

Staratelj osobe kojoj je oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost dužan je naročito starati se o njenoj osobnosti, vodeći računa o uzrocima zbog kojih joj je oduzeta, odnosno ograničena poslovna sposobnost i nastojati da se ti uzroci otklone i ta osoba osposobi za samostalan rad.

Član 194.

(1) Staratelj osobe kojoj je oduzeta poslovna sposobnost u dužnostima i pravima izjednačen je sa starateljem maloljetne osobe koja nije navršila 14 godina života.

(2) Staratelj osobe kojoj je ograničena poslovna sposobnost ima dužnosti i prava staratelja maloljetne osobe koja je navršila 14 godina života, ali organ starateljstva može, kad je to potrebno, odrediti poslove koje osoba sa ograničenom poslovnom sposobnošću može poduzimati samostalno.

(3) Štićenik kojem je ograničena poslovna sposobnost može sam sklapati pravne poslove kojim stiče prava, ako zakonom nije drukčije određeno. Pravne poslove kojim raspolaže imovinom ili preuzima obaveze može sklapati samo uz saglasnost staratelja.

(4) Osoba kojoj je ograničena poslovna sposobnost može samostalno davati izjave koje se tiču osobnih stanja, osim ako ovim Zakonom ili odlukom organa starateljstva nije drukčije određeno.

Član 195.

(1) Sud kod koga je pokrenut postupak da se nekoj osobi oduzme ili ograniči poslovna sposobnost dužan je o tome odmah obavijestiti organ starateljstva koji će, ako je potrebno, toj osobi imenovati privremenog staratelja.

(2) U slučaju iz stava 1. ovog člana primjenjuju se odredbe o starateljstvu nad maloljetnicima koji su navršili 14 godina života, ali organ starateljstva može, ako je potrebno, proširiti na njega odredbe o starateljstvu nad maloljetnicima koji nisu navršili 14 godina života.

(3) Dužnost privremenog staratelja prestaje kad se imenuje stalni staratelj ili kada odluka suda kojom se utvrđuje da nema mjesta oduzimanju, odnosno ograničenju poslovne sposobnosti postane pravomoćna.

Član 196.

(1) Starateljstvo nad osobama kojima je oduzeta, odnosno ograničena poslovna sposobnost prestaje kada im se odlukom suda donesenom u vanparničnom postupku vrati poslovna sposobnost.

(2) Pravomoćnu odluku o vraćanju poslovne sposobnosti sud odmah dostavlja organu starateljstva.

5. Starateljstvo za posebne slučajeve

Član 197.

(1) Organ starateljstva imenovat će posebnog staratelja za pojedine poslove ili određenu vrstu poslova odsutnoj osobi čije je boravište nepoznato a koja nema zastupnika, nepoznatom vlasniku imovine kada je potrebno da se neko o toj imovini stara, kao i u drugim slučajevima kada je to potrebno radi zaštite prava i interesa određene osobe.

(2) Osobama iz stava 1. ovog člana može, pod uvjetima određenim zakonom, imenovati staratelja i organ pred kojim se vodi postupak. Ovaj organ dužan je o tome, bez odlaganja, obavijestiti nadležan organ starateljstva.

(3) Organ starateljstva ima prema staratelju imenovanom u smislu stava 2. ovog člana sva ovlaštenja kao i prema staratelju koga je sam imenovao.

Član 198.

(1) Poseban staratelj imenovat će se djetetu u: postupku osporavanja materinstva i očinstva, u postupku oduzimanja roditelju prava da živi sa djetetom i oduzimanja roditeljskog staranja, za vođenje spora i za zaključenje pojedinih pravnih poslova između njega i njegovih roditelja, kao i u drugim slučajevima kada su njihovi interesi u suprotnosti i kada je to normirano ovim Zakonom.

(2) Poseban staratelj imenovat će se i djetetu nad kojim roditeljsko staranje ostvaruje samo jedan roditelj, ako su interesi djeteta i roditelja koji ne ostvaruje roditeljsko staranje u suprotnosti.

(3) Štićeniku će se imenovati poseban staratelj za vođenje spora i za zaključenje pravnih poslova između njega i staratelja, kao i u drugim slučajevima, kada su njihovi interesi u suprotnosti.

(4) Kada među maloljetnicima nad kojima ista osoba ostvaruje roditeljsko staranje, ili među štićenicima koji imaju istog staratelja treba voditi postupak, ili zaključiti pravni posao u kome su interesi maloljetnika, odnosno štićenika u suprotnosti, imenovat će se svakom od njih poseban staratelj za vođenje postupka, odnosno zaključenje posla.

(5) Kada roditelji, staratelji ili pojedini organi odnosno organizacije u vršenju svojih poslova saznaju za slučajeve iz st. od 1. do 4. ovog člana, dužni su o tome obavijestiti nadležni organ starateljstva.

Član 199.

Ako međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno, organ starateljstva u slučajevima predviđenim ovim Zakonom poduzet će potrebne mjere za zaštitu osobnosti, prava i interesa stranog državljanina, dok organ države čiji je on državljanin ne donese potrebnu odluku i ne poduzme određene mjere.

Član 200.

(1) Na zahtjev osobe koja zbog bolesti, starosti ili iz drugih opravdanih razloga nije sposobna sama starati se o sebi, svojim pravima i interesima, organ starateljstva može joj imenovati staratelja za pojedine poslove ili za određenu vrstu poslova.

(2) Na zahtjev osobe iz stava 1. ovog člana organ starateljstva će staratelja razriješiti dužnosti.

Član 201.

Pri imenovanju posebnog staratelja organ starateljstva odredit će obim dužnosti i prava staratelja, imajući u vidu okolnosti svakog pojedinog slučaja.

6. Nadležnost i postupak

Član 202.

(1) Mjesna nadležnost organa starateljstva određuje se prema prebivalištu, a ako se ovo ne može utvrditi, prema boravištu osobe koju treba staviti pod starateljstvo ili kojoj treba imenovati posebnog staratelja.

(2) Prebivalište, odnosno boravište određuje se prema vremenu kada su se stekli uvjeti za stavljanje određene osobe pod starateljstvo.

Član 203.

Ako se promijeni prebivalište štićenika, mijenja se i mjesna nadležnost organa starateljstva.

Član 204.

Ne mijenja se nadležnost organa starateljstva za vrijeme dok se štićenik nalazi privremeno van područja tog organa, zbog školovanja, profesionalne rehabilitacije, socijalne ili zdravstvene zaštite ili iz sličnih razloga.

Član 205.

(1) Postupak za stavljanje pod starateljstvo, za imenovanje staratelja i prestanak starateljstva pokreće se i vodi po službenoj dužnosti.

(2) Postupak iz stava 1. ovog člana je hitan.

(3) U pribavljanju podataka potrebnih za pokretanje i vođenje postupka iz stava 1. ovog člana, organ starateljstva surađuje sa organima, ustanovama i osobama iz člana 206. ovog Zakona.

Član 206.

(1) Postupak za stavljanje neke osobe pod starateljstvo ili za primjenu nekog drugog oblika zaštite pokreće organ starateljstva na osnovu neposrednog saznanja ili povodom obavještenja koje su mu dužni dostaviti:

a) matičar, sudski i drugi organi vlasti, organi lokalne samouprave, te zdravstvene, socijalne, odgojno-obrazovne i druge ustanove kada u vršenju svojih dužnosti saznaju za takav slučaj;

b) bračni partner, srodnici, drugi članovi domaćinstva i osobe koje imaju uvid u životne prilike takve osobe.

(2) Organi, ustanove i osobe iz stava 1. ovog člana dužni su pomagati organu starateljstva u pribavljanju podataka potrebnih za vođenje postupka iz stava 1. član 205. ovog Zakona.

Član 207.

(1) Kad pokrene postupak iz člana 206. ovog Zakona organ starateljstva odmah poduzima potrebne mjere za zaštitu osobnosti, prava i interesa te osobe.

(2) Organ starateljstva u slučaju iz stava 1. ovog člana dužan je, prema potrebi, odrediti odgovarajuće privremene mjere koje smatra neophodnim.

(3) Prilikom odlučivanja o mjerama koje će se primjenjivati na štićenika organ starateljstva rukovodit će se prvenstveno interesima štićenika i materijalnim mogućnostima koje mu stoje na raspolaganju, primjenjujući pri tome odgovarajuće metode socijalnog i drugog stručnog rada.

(4) Kod određivanja mjera, u smislu stava 3. ovog člana, organ starateljstva dužan je pribaviti mišljenje odgovarajućih organizacija, odnosno stručnjaka i u cilju što potpunije zaštite osobnosti, prava i interesa štićenika i njegove porodice surađivati sa njima.

Član 208.

(1) Ako štićenik ima nepokretnu imovinu na području drugog organa starateljstva, nadležni organ starateljstva može tu imovinu povjeriti na staranje tom organu starateljstva i ovlastiti ga da imenuje posebnog staratelja za brigu o njoj.

(2) Odobrenje za raspolaganje imovinom iz stava 1. ovog člana daje organ starateljstva nadležan za cjelokupno staranje o štićeniku.

Član 209.

(1) Organ starateljstva postupa prema odredbama zakona kojim je uređen upravni postupak kada odlučuje o stavljanju neke osobe pod starateljstvo, kada imenuje ili razrješava dužnosti staratelja, kada odlučuje o obimu ovlašćenja staratelja i o pravima i interesima štíćenika.

(2) Organ starateljstva može mijenjati svoja ranije donesena rješenja kada to zahtijevaju interesi štíćenika, ako se time ne vrijeđaju prava trećih osoba.

Član 210.

Organi, ustanove i osobe iz člana 206. ovog Zakona, štíćenik koji je u stanju to učiniti, njegov bračni partner, njegovi srodnici, kao i svaki građanin mogu podnijeti prigovor na rad staratelja i organa starateljstva.

Član 211.

(1) Prigovor na rad staratelja podnosi se organu starateljstva, a prigovor na rad organa starateljstva organu nadležnom u upravnim stvarima za drugostepeni postupak.

(2) Organ starateljstva ispituje prigovore koji su mu podneseni i, ako nađe da su osnovani, poduzima zakonom predviđene mjere.

(3) Ako drugostepeni organ utvrdi da je prigovor osnovan, daje uputstva organu starateljstva kako će postupiti i određuje rok u kojem je dužan dostaviti obavještenje o poduzetim radnjama. Organ starateljstva po primljenom uputstvu odlučuje koje će mjere poduzeti i o tome obavještava drugostepeni organ.

Član 212.

(1) Organ starateljstva dužan je voditi evidenciju o osobama stavljenim pod starateljstvo, o poduzetim mjerama starateljstva i o imovini štíćenika.

(2) Uputstvo o vođenju evidencije i dokumentacije iz stava 1. ovog člana propisuje federalni ministar rada i socijalne politike.

PETI DIO

V. IZDRŽAVANJE

1. Zajedničke odredbe

Član 213.

(1) Međusobno izdržavanje bračnih i vanbračnih partnera, roditelja i djece i drugih srodnika njihova je dužnost i pravo kada je to predviđeno ovim Zakonom.

(2) U slučajevima u kojima se međusobno izdržavanje osoba iz stava 1. ovog člana ne može ostvariti u cijelosti ili djelimično, društvena zajednica pruža, pod uvjetima određenim zakonom, neosiguranim članovima porodice sredstva neophodna za izdržavanje.

(3) Odricanje od prava i dužnosti izdržavanja nema pravnog učinka.

Član 214.

Osobe iz stava 1. člana 213. ovog Zakona međusobnom izdržavanju doprinose srazmjerno svojim mogućnostima i potrebama izdržavane osobe.

2. Izdržavanje djece, roditelja i drugih srodnika

Član 215.

Roditelji su dužni izdržavati maloljetno dijete i u izvršavanju te obaveze moraju iskoristiti sve svoje mogućnosti i sposobnosti.

Član 216.

(1) Ako se dijete nalazi na redovnom školovanju roditelji su dužni, prema svojim mogućnostima, osigurati mu izdržavanje i nakon punoljetnosti a najdulje do navršene 26. godine života.

(2) Ako je punoljetno dijete zbog bolesti, fizičkih ili psihičkih nedostataka nesposobno za rad, a nema dovoljno sredstava za život ili ih ne može ostvariti iz svoje imovine, roditelji su dužni izdržavati ga dok ta nesposobnost traje.

Član 217.

Maloljetno dijete koje ostvaruje prihode radom ili od svoje imovine dužno je doprinositi za svoje izdržavanje, kao i za izdržavanje članova porodice u kojoj živi, pod uvjetima iz stava 1. član 219. ovog Zakona.

Član 218.

Roditelj koji ne ostvaruje roditeljsko staranje, ili kojem je ograničeno ili oduzeto roditeljsko staranje, ne oslobađa se dužnosti izdržavanja djeteta.

Član 219.

(1) Punoljetno dijete dužno je izdržavati svog roditelja koji je nesposoban za rad i ne može se zaposliti, a nema dovoljno sredstava za život ili ih ne može ostvariti iz svoje imovine.

(2) Dijete se može osloboditi dužnosti izdržavanja roditelja koji ga iz neopravdanih razloga nije izdržavao u vrijeme kada je bio obavezan, u skladu sa odredbama ovog Zakona.

Član 220.

(1) Maćeha ili očuh dužni su izdržavati svoje maloljetne pastorkice ako oni ne mogu ostvariti izdržavanje od roditelja.

(2) Maćeha ili očuh imaju obavezu iz stava 1. ovog člana i nakon smrti roditelja djeteta, ako je u času njegove smrti postojala porodična zajednica između očuha ili maćeha i pastorka.

(3) Ako je brak između roditelja i maćeha ili očuha djeteta poništen ili razveden, maćeha ili očuh nisu dužni izdržavati pastorkice.

Član 221.

(1) Pastorka je dužna, pod uvjetima iz čl. 217. i 219. ovog Zakona, izdržavati maćehu ili očuha ako su ovi njega duže vrijeme izdržavali ili se brinuli o njemu.

(2) Ako maćeha ili očuh imaju i svoju djecu, dužnost izdržavanja je zajednička za djecu i pastorkice.

Član 222.

(1) Nena i djed dužni su izdržavati maloljetnog unuka. Obaveza izdržavanja punoljetnog unuka postoji pod uvjetima iz člana 216. ovog Zakona.

(2) Unuk je dužan izdržavati nenu i djeda pod uvjetima iz čl. 217. i 219. ovog Zakona.

(3) Obaveza izdržavanja postoji između sestara i braće, kao i sestara i braće po majci ili ocu, u odnosu na maloljetne osobe.

Član 223.

(1) Pravo na izdržavanje ostvaruje se onim redom kojim su davaoci izdržavanja pozvani na nasljeđivanje.

(2) Ako obaveza izdržavanja pada na više osoba zajedno, ona se dijeli među njima prema njihovim mogućnostima.

3. Izdržavanje bračnog partnera

Član 224.

Bračni partner koji nema dovoljno sredstava za život ili ih ne može ostvariti iz svoje imovine, a nesposoban je za rad ili se ne može zaposliti, ima pravo na izdržavanje od svog bračnog partnera srazmjerno njegovim mogućnostima.

Član 225.

(1) Zahtjev za izdržavanje bračni partner može postaviti do zaključenja glavne rasprave u postupku za razvod ili poništenje braka.

(2) Sud je dužan upoznati bračnog partnera sa pravom iz stava 1. ovog člana.

(3) Izuzetno, bivši bračni partner može tužbom tražiti izdržavanje u roku od jedne godine od prestanka braka, ako su uvjeti za izdržavanje, predviđeni u članu 224. ovog Zakona, postojali u vrijeme zaključenja glavne rasprave u postupku za razvod ili poništenje braka i bez prestanka trajali do zaključenja glavne rasprave u postupku za izdržavanje.

Član 226.

(1) Sud može odbiti zahtjev za izdržavanje bračnog, odnosno razvedenog bračnog partnera ako se on bez ozbiljnog povoda od drugog bračnog partnera grubo ili nedolično ponašao u bračnoj zajednici, ili ako bi obaveza izdržavanja predstavljala očitu nepravdu za drugog bračnog partnera.

(2) Sud može odbiti zahtjev za izdržavanje bračnog partnera u postupku za poništenje braka, odnosno bračnog partnera iz poništenog braka, ako bi obaveza izdržavanja predstavljala očitu nepravdu za drugog bračnog partnera.

Član 227.

Sud može odbiti zahtjev za izdržavanje ako su bračni partneri kroz duže vrijeme odvojenog života potpuno samostalno osiguravali sredstva za vlastito izdržavanje, ili ako se iz okolnosti slučaja utvrdi da bračni partner koji zahtijeva izdržavanje prestankom braka, koji je trajao kraće vrijeme, nije doveden u teži materijalni položaj od onog u kom se nalazio prilikom stupanja u brak.

Član 228.

(1) Sud može odlučiti da obaveza izdržavanja bračnog partnera traje određeno vrijeme, naročito u slučajevima kada je brak trajao kraće vrijeme ili kada je tražilac izdržavanja u mogućnosti u dogledno vrijeme na drugi način osigurati sredstva za život.

(2) U opravdanim slučajevima sud može produžiti obavezu izdržavanja.

(3) Tužba za produženje izdržavanja može se podnijeti samo do isteka vremena za koje je izdržavanje određeno.

Član 229.

Pravo na izdržavanje prestaje ako izdržavani razvedeni bračni partner, ili bračni partner iz poništenog braka sklopi novi brak, ili zasnue vanbračnu zajednicu, ili postane nedostojan tog prava, ili ako više ne postoji neki od uvjeta iz člana 224. ovog Zakona.

4. Izdržavanje vanbračnog partnera

Član 230.

(1) Vanbračni parnter koji ispunjava uvjete iz čl. 3. i 224. ovog Zakona ima pravo na izdržavanje od drugog vanbračnog partnera nakon prestanka vanbračne zajednice.

(2) Tužba za izdržavanje iz stava 1. ovog člana može se podnijeti u roku od jedne godine od prestanka vanbračne zajednice.

Član 231.

Sud može odbiti zahtjev za izdržavanje vanbračnog partnera ako se on bez ozbiljnog povoda od drugog vanbračnog partnera grubo ili nedolično ponašao u vanbračnoj zajednici, ili ako bi obaveza izdržavanja predstavljala očitu nepravdu za drugog vanbračnog partnera.

Član 232.

(1) Sud može odlučiti da obaveza izdržavanja vanbračnog partnera traje određeno vrijeme, naročito u slučaju kada je tražilac izdržavanja u mogućnosti u dogledno vrijeme na drugi način osigurati sredstva za život.

(2) U opravdanim slučajevima sud može produžiti obavezu izdržavanja.

(3) Tužba za produženje izdržavanja može se podnijeti samo do isteka vremena za koje je izdržavanje određeno.

Član 233.

Pravo na izdržavanje prestaje kada izdržavani vanbračni partner sklopi brak, ili zasnuje novu vanbračnu zajednicu, ili postane nedostojan tog prava, ili ako više ne postoji neki od razloga utvrđenih u članu 224. ovog Zakona.

5. Izdržavanje majke vanbračnog djeteta

Član 234.

Otac vanbračnog djeteta dužan je, srazmjerno svojim mogućnostima, izdržavati majku svog djeteta za vrijeme od tri mjeseca prije porođaja i jednu godinu nakon porođaja, ako se majka stara o djetetu, a nema dovoljno sredstava za život.

6. Određivanje izdržavanja

Član 235.

(1) U postupku za izdržavanje sud će utvrditi ukupan iznos sredstava potrebnih za izdržavanje.

(2) Prilikom utvrđivanja potreba osobe koja zahtijeva izdržavanje, sud će uzeti u obzir njeno imovno stanje, sposobnost za rad, mogućnost zaposlenja, zdravstveno stanje i druge okolnosti od kojih zavisi ocjena njenih potreba.

(3) Prilikom utvrđivanja mogućnosti osobe koja je dužna davati izdržavanje, sud će uzeti u obzir sva njena primanja i stvarne mogućnosti da stiče povećanu zaradu, kao i njene vlastite potrebe i zakonske obaveze izdržavanja.

(4) Federalni ministar rada i socijalne politike objavit će jednom godišnje, najkasnije do 1. marta tekuće godine, podatke o prosječnim potrebama osobe koja zahtijeva izdržavanje, s obzirom na troškove života, koje će sud uzeti u obzir u postupku za izdržavanje.

Član 236.

(1) Kad se izdržavanje zahtijeva za dijete sud će, pored okolnosti iz člana 235. ovog Zakona, uzeti u obzir i uzrast djeteta, kao i potrebe za njegovo školovanje.

(2) U postupku za izdržavanje djeteta sud će posebno cijeniti kao doprinos za izdržavanje djeteta rad i brigu koju u odgoj i podizanje djeteta ulaže roditelj sa kojim dijete živi.

(3) Radno sposoban roditelj ne može se osloboditi dužnosti izdržavanja maloljetnog djeteta.

Član 237.

Kad sud utvrdi da roditelji i druge osobe koje su obavezne davati izdržavanje nisu u mogućnosti podmirivati potrebe izdržavanja djeteta, obavijestit će o tome organ starateljstva koji je dužan osigurati sredstva za izdržavanje djeteta iz budžetskih sredstava Federacije.

Član 238.

(1) Organ starateljstva, vodeći računa o dobrobiti djeteta, nastojat će da se roditelji sporazumiju o visini, odnosno o povišenju doprinosa za izdržavanje djeteta kada to zahtijevaju povećane potrebe djeteta ili to omogućavaju bolje materijalne prilike roditelja.

(2) Sporazum iz stava 1. ovog člana roditelji mogu zaključiti i pred notarom u formi notarski obrađene isprave. Notar je dužan ovu ispravu dostaviti organu starateljstva.

(3) Sporazum iz st. 1. i 2. ovog člana ima snagu izvršne isprave.

Član 239.

(1) Organ starateljstva, u ime maloljetnog djeteta, pokrenut će i voditi postupak za dosuđenje, odnosno za povećanje izdržavanja, ako roditelj sa kojim dijete živi bez opravdanih razloga ne koristi to pravo.

(2) Ako roditelj ne traži izvršenje odluke o izdržavanju, organ starateljstva će u ime maloljetnog djeteta podnijeti sudu prijedlog za izvršenje.

Član 240.

(1) Ako se u postupku odlučuje o izdržavanju maloljetnog djeteta ili punoljetnog djeteta iz stava 2. član 216. ovog Zakona, organ starateljstva učestvuje u tom postupku radi zaštite interesa djeteta.

(2) Sud koji odlučuje u parnici o izdržavanju obavijestit će organ starateljstva o postupku i pozivati ga na sva ročišta i dostavljati mu sve odluke donesene u postupku.

Član 241.

Organ starateljstva dužan je na zahtjev suda pribaviti sve podatke od značaja za donošenje odluke o izdržavanju.

Član 242.

(1) Organ starateljstva vodi evidenciju odluka i sporazuma iz člana 238. ovog Zakona o izdržavanju djece i roditelja prema uputstvu koje propisuje federalni ministar rada i socijalne politike.

(2) Organ starateljstva provjerava ispunjavanje obaveze izdržavanja djeteta i, radi zaštite interesa djeteta, poduzima mjere iz člana 239. ovog Zakona ako utvrdi da se ova obaveza ne ispunjava odnosno ne ispunjava u potpunosti.

Član 243.

Organ starateljstva će, u svojstvu punomoćnika starih i socijalno ugroženih osoba, ukoliko one same to ne mogu učiniti, pokrenuti i voditi postupak za ostvarivanje njihovog prava na izdržavanje prema srodnicima koji su, prema odredbama ovog Zakona, dužni da ih izdržavaju.

Član 244.

Osobu koja je dužna davati izdržavanje sud će obavezati na plaćanje budućih mjesečnih iznosa izdržavanja u određenom novčanom iznosu.

Član 245.

(1) Izdržavana osoba kao i obveznik izdržavanja može tražiti da sud povisi, snizi ili ukine izdržavanje dosuđeno ranijom pravomoćnom presudom, ili sporazumom postignutim pred organom starateljstva, ili u formi notarski obrađene isprave, ako su se izmijenile okolnosti na osnovu kojih je donesena ranija presuda, odnosno sporazum.

(2) Prava i obaveze utvrđene izmijenjenom odlukom ne mogu djelovati prije podnošenja zahtjeva.

Član 246.

Fizičko ili pravno lice koje je imalo troškove zbog izdržavanja neke osobe, može tužbom tražiti naknadu tih troškova od osobe koja ju je, prema zakonu, dužna izdržavati, ako su učinjeni troškovi bili opravdani.

Član 247.

Obveznik izdržavanja kojem je prestao radni odnos i koji je zasnovao novi radni odnos dužan je podatke o postojanju izvršne isprave za izdržavanje, te ime i adresu osobe kojoj se to potraživanje treba isplaćivati, dostaviti poslodavcu kod kojeg je zasnovao radni odnos.

Član 248.

Poslodavac kod kojeg je obveznik izdržavanja zasnovao novi radni odnos dužan je odmah obavijestiti izdržavanu osobu o zasnovanom radnom odnosu, odnosno dati joj potrebna obavještenja o obvezniku izdržavanja koji je kod njega zasnovao novi radni odnos.

Član 249.

(1) U postupku za izdržavanje maloljetnog djeteta ili punoljetnog djeteta nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsko staranje, sud može po službenoj dužnosti odrediti privremene mjere radi davanja izdržavanja.

(2) U ostalim parnicama za izdržavanje sud će odrediti privremene mjere radi davanja izdržavanja samo na prijedlog osobe koja traži izdržavanje.

(3) Privremene mjere sud će odrediti ako se učini vjerovratnim postojanje činjenica od kojih zavisi pravo na izdržavanje, a u postupcima za utvrđivanje materinstva ili očinstva i ako se učini vjerovratnim da je tužena osoba roditelj djeteta.

ŠESTI DIO

VI. IMOVINSKI ODNOSI

A. IMOVINSKI ODNOSI BRAČNIH PARTNERA

1. Bračna stečevina i posebna imovina

Član 250.

Bračni partneri mogu imati bračnu stečevinu i posebnu imovinu.

a) Bračna stečevina

Član 251.

(1) Bračnu stečevinu čini imovina koju su bračni partneri stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice, kao i prihodi iz te imovine.

(2) Pokloni trećih osoba učinjeni za vrijeme trajanja bračne zajednice (u novcu, stvarima, pružanju pomoći radom i sl.) ulaze u bračnu stečevinu, bez obzira na to koji ih je bračni partner primio, ukoliko drukčije ne proizlazi iz namjene poklona ili se iz okolnosti u momentu davanja poklona može zaključiti da je poklonodavalac želio učiniti poklon samo jednom od bračnih partnera.

(3) Dobitak od igara na sreću je bračna stečevina.

(4) Prihodi od intelektualnog vlasništva ostvareni za vrijeme trajanja bračne zajednice su bračna stečevina.

Član 252.

(1) Bračni partneri su u jednakim dijelovima suvlasnici u bračnoj stečevini ako nisu drukčije ugovorili.

(2) Budući bračni partneri, odnosno bračni partneri mogu bračnim ugovorom drukčije urediti svoje odnose vezane za bračnu stečevinu.

(3) Ukoliko je u zemljišne knjige kao vlasnik stečevine upisan jedan bračni partner, drugi bračni partner može zahtijevati ispravku upisa, u skladu sa Zakonom o zemljišnim knjigama Federacije Bosne i Hercegovine.

b) Upravljanje bračnom stečevinom

Član 253.

Na bračnu stečevinu primjenjuju se odredbe stvarnog i obaveznog prava, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

c) Posebna imovina

Član 254.

(1) Imovina koju bračni partner ima u času sklapanja braka ostaje njegova posebna imovina.

(2) Posebna je i imovina koju za vrijeme trajanja bračne zajednice jedan bračni partner stekne po pravnom osnovu drukčijem od navedenog u članu 251. ovog Zakona.

d) Podjela bračne stečevine

Član 255.

(1) Podjela bračne stečevine vrši se ugovorom bračnih partnera.

(2) Ako bračni partneri ne zaključe ugovor iz stava 1. ovog člana, podjelu bračne stečevine izvršit će sud na zahtjev bračnih partnera ili povjerioca bračnog partnera, kako tokom tako i nakon prestanka braka.

Član 256.

(1) Bračni partner kojem je povjereno čuvanje i odgoj djeteta dobit će pri podjeli bračne stečevine pored njegovog dijela i stvari koje su namijenjene neposrednoj upotrebi djeteta.

(2) Ako se odluka o povjeravanju čuvanja i odgoja djeteta izmijeni, bračni partner iz stava 1. ovog člana predat će stvari iz stava 1. ovog člana drugom roditelju, odnosno osobi kojoj se povjeri čuvanje i odgoj djeteta.

Član 257.

Ako je sud odlučio da se podjela izvrši prodajom stvari zbog toga što je fizička dioba stvari nemoguća ili je moguća uz znatno smanjenje vrijednosti stvari, bračni partner ima pravo preče kupnje te stvari.

2. Bračni ugovor

Član 258.

(1) Bračnim ugovorom mogu se urediti imovinskopravni odnosi bračnih partnera prilikom sklapanja braka, kao i tokom trajanja bračne zajednice.

(2) Za punovažnost ugovora nužno je da isprava bude notarski obrađena.

Član 259.

Bračni ugovor može u ime bračnog partnera kojem je oduzeta poslovna sposobnost sklopiti njegov staratelj sa odobrenjem organa starateljstva.

Član 260.

Bračni partneri ne mogu ugovoriti primjenu prava druge države na imovinskopravne odnose.

3. Odgovornost bračnih partnera za obaveze prema trećim osobama

a) Pojedinačna odgovornost bračnog partnera

Član 261.

(1) Za obaveze koje je jedan bračni partner imao prije stupanja u brak ne odgovara drugi bračni partner.

(2) Za obaveze iz stava 1. ovog člana bračni partner odgovara svojom posebnom imovinom i svojim dijelom u bračnoj stečevini.

b) Solidarna odgovornost bračnih partnera

Član 262.

Za obaveze koje je jedan bračni partner preuzeo radi podmirenja tekućih potreba bračne, odnosno porodične zajednice, kao i za obaveze za koje prema zakonu odgovaraju zajednički oba bračna partnera, odgovaraju bračni partneri solidarno, kako bračnom stečevinom tako i svojom posebnom imovinom.

B. IMOVINSKI ODNOSI VANBRAČNIH PARTNERA

Član 263.

(1) Imovina koju su vanbračni partneri stekli radom u vanbračnoj zajednici koja ispunjava uvjete iz člana 3. ovog Zakona smatra se njihovom vanbračnom stečevinom.

(2) Na imovinu iz stava 1. ovog člana primjenjuju se odredbe ovog Zakona o bračnoj stečevini.

C. IMOVINSKI ODNOSI RODITELJA I DJECE

1. Upravljanje imovinom djeteta

Član 264.

Imovinom maloljetnog djeteta do njegove punoljetnosti, u njegovom interesu, upravljaju roditelji maloljetnika, osim onom koju je maloljetnik stekao radom.

2. Korišćenje prihoda sa imovine djeteta

Član 265.

(1) Prihode iz imovine maloljetnog djeteta roditelji prvenstveno mogu koristiti za njegovu izdržavanje, liječenje, odgoj i obrazovanje ili ako to zahtijeva drugi važan interes djeteta.

(2) Roditelji mogu prihode iz stava 1. ovog člana koristiti i za izdržavanje članova porodice, u skladu sa članom 217. ovog Zakona.

3. Otudjenje i opterećenje imovine djeteta

Član 266.

(1) Roditelji mogu samo sa odobrenjem nadležnog organa starateljstva otuđiti ili opteretiti vrijednije stvari i prava iz imovine maloljetnog djeteta radi njegovog izdržavanja, liječenja, odgoja i obrazovanja ili ako to zahtijeva drugi važan interes djeteta.

(2) Samo sa odobrenjem organa starateljstva roditelji mogu poduzimati pred sudom ili drugim organima procesne radnje koje se odnose na imovinu djeteta.

D. TROŠKOVI TRUDNOĆE I POROĐAJA VANBRAČNOG DJETETA

Član 267.

(1) Troškove izazvane trudnoćom i porođajem vanbračnog djeteta snose majka i otac u skladu sa svojim imovinskim mogućnostima.

(2) U slučaju spora sud će, na zahtjev jednog od roditelja, odrediti udio svakog od njih u snošenju troškova iz stava 1. ovog člana.

SEDMI DIO

VII. POSTUPAK PRED SUDOM

1. Opće odredbe

Član 268.

(1) Odredbama ovog dijela zakona određuju se pravila prema kojima postupaju sudovi kad u posebnim parničnim postupcima, vanparničnim postupcima i posebnim postupcima izvršenja i osiguranja, odlučuju o predmetima u odnosima roditelja i djece, bračnim i drugim predmetima koji se uređuju ovim Zakonom.

(2) U postupcima iz stava 1. ovoga člana primjenjivat će se odredbe Zakona o parničnom postupku, Zakona o vanparničnom postupku i Zakona o izvršnom postupku, ukoliko ovim Zakonom nije drukčije određeno.

(3) U postupku iz stava 1. ovog člana, a naročito pri određivanju rokova i ročišta, sud će uvijek obraćati naročitu pažnju na potrebu hitnog rješavanja spora radi zaštite interesa djeteta.

Član 269.

(1) Sud mora po službenoj dužnosti tokom postupka naročito paziti da se zaštite prava i interesi djece i drugih osoba koje nisu sposobne same brinuti se o sebi i o svojim pravima i interesima.

(2) Radi zaštite prava i interesa djeteta organ starateljstva djetetu će imenovati posebnog staratelja u svim postupcima u kojima se odlučuje o pravima djeteta.

Član 270.

(1) Ukoliko stranka nije sposobna sama brinuti se o svojim pravima i interesima u postupku, a nije joj oduzeta poslovna sposobnost, sud će o tome obavijesti organ starateljstva i nadležni sud radi pokretanja odgovarajućeg postupka.

(2) Sud će prekinuti postupak dok se ne provede postupak oduzimanja poslovne sposobnosti, odnosno dok ga organ starateljstva ili nadležni sud ne obavijesti o obustavi. Za vrijeme prekida postupka mogu se poduzeti samo radnje za koje postoji opasnost od odgode, a naročito one kojima treba osigurati ili zaštititi prava stranke koja nije sposobna sama brinuti se o svojim pravima i interesima.

(3) U slučaju iz stava 1. ovog člana sud može postaviti privremenog zastupnika svakoj stranci u postupku. O postavljanju ovog zastupnika sud će bez odgode obavijestiti organ starateljstva.

Član 271.

(1) Dijete koje je navršilo 14 godina i osoba kojoj je ograničena poslovna sposobnost, za koje sud utvrdi da su sposobni shvatiti značenje i pravne posljedice svojih radnji, mogu kao stranka ili učesnik u postupku samostalno poduzimati parnične radnje.

(2) Tokom postupka u kojem odlučuje o tome sa kojim će roditeljem dijete živjeti, o osobnim odnosima i neposrednim kontaktima djeteta sa roditeljem sa kojim ne živi, te o roditeljskom staranju, sud mora na odgovarajući način obavijestiti dijete koje je sposobno shvatiti značenje i pravne posljedice odluke o vođenju postupka i o njegovom pravu da izrazi svoje mišljenje. Sudija obavlja neformalni razgovor sa djetetom na sudu, ili van suda, uz posredovanje organa starateljstva, o čemu sastavlja zapisnik.

(3) Zakonski zastupnik osoba iz stava 1. ovog člana može poduzimati radnje u postupku dok one ne izjave da same preuzimaju parnicu.

(4) Osobe iz stava 1. ovog člana za koje sud utvrdi da nisu sposobne shvatiti značenje i pravne posljedice svojih radnji, kao i dijete koje nije navršilo 14 godina života, u postupku zastupa zakonski zastupnik.

(5) Sud će djetetu imenovati posebnog zastupnika ako su interesi djeteta i njegovog zakonskog zastupnika u suprotnosti, kao i u drugim slučajevima u kojima, s obzirom na okolnosti slučaja, utvrdi da je to potrebno radi zaštite djetetovih interesa.

2. Posebni parnični postupci

a) Opće odredbe

Član 272.

(1) Bračni spor je spor o utvrđivanju postojanja ili nepostojanja braka, o poništenju i razvodu braka.

(2) Sporovi iz odnosa roditelja i djece su: sporovi o utvrđivanju ili osporavanju materinstva ili očinstva, te sporovi o tome sa kojim će roditeljem dijete živjeti, o načinu održavanja osobnih odnosa i neposrednih kontakata djeteta sa drugim roditeljem i o roditeljskom staranju i sporovi o izdržavanju djeteta, bez obzira na to da li se rješavaju samostalno ili zajedno sa bračnim sporovima i sporovima o utvrđivanju materinstva i očinstva.

Član 273.

(1) Radnje u postupcima iz člana 272. ovog Zakona poduzimaju se hitno.

(2) U postupcima iz člana 272. ovog Zakona ročište za glavnu raspravu mora se održati u roku od 15 dana od dana prijema tužbe ili zahtjeva u sudu.

(3) Prvostepeni sud dužan je donijeti presudu i izraditi pisani otpravak presude najkasnije u roku od 15 dana od dana zaključenja glavne rasprave.

(4) O žalbi protiv odluke donesene u prvostepenom postupku u predmetima iz člana 272. ovog Zakona, drugostepeni sud dužan je odlučiti u roku od 15 dana od dana prijema žalbe.

Član 274.

Na prijedlog stranke sud može odložiti započeto ročište ako na ročištu nije moguće izvesti neki od dokaza čije je izvođenje određeno, a koji je važan radi zaštite interesa djeteta.

Član 275.

(1) U posebnim parničnim postupcima i postupcima izvršenja normiranim ovim Zakonom u prvom stepenu postupa sudija pojedinac specijaliziran za ovu vrstu sporova.

(2) U drugostepenom postupku sudi vijeće od trojice sudija od kojih je jedan specijalizovan za ovu vrstu sporova.

Član 276.

(1) U toku postupka u bračnim sporovima i sporovima za utvrđivanje i osporavanje materinstva ili očinstva sud može, po službenoj dužnosti, rješenjem odrediti privremene mjere radi davanja izdržavanja maloljetnoj djeci kao i njihovog smještaja.

(2) U bračnom sporu privremene mjere iz stava 1. ovog člana sud može odrediti i u korist bračnog druga, po njegovom prijedlogu.

(3) Žalba protiv rješenja iz st. 1. i 2. ovog člana ne zadržava izvršenje rješenja.

Član 277.

U postupku u bračnim sporovima i sporovima iz odnosa roditelja i djece javnost je isključena.

Član 278.

(1) U postupku u bračnim sporovima i sporovima iz odnosa roditelja i djece stranke se ne mogu odreći zahtjeva, priznati zahtjev protivne stranke, niti se nagoditi.

(2) U postupku iz stava 1. ovog člana ne može se donijeti presuda zbog propuštanja, presuda na osnovu priznanja, ni presuda na osnovu odricanja.

(3) U postupku iz stava 1. ovog člana odricanje od tužbenog zahtjeva ima isto pravno dejstvo kao i povlačenje tužbe.

(4) U postupku iz stava 1. ovog člana sud može utvrđivati i činjenice koje stranke nisu iznijele, a može dokazivati i činjenice koje su stranke priznale u postupku, osim ako se zahtijeva sporazumni razvod braka.

Član 279.

U žalbi se ne mogu iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi, osim ako žalilac dokaže da ih bez svoje krivnje nije mogao iznijeti, odnosno predložiti do zaključenja glavne rasprave kod prvostepenog suda i ako se njihovim iznošenjem, odnosno predlaganjem štite prava i interesi djeteta.

Član 280.

(1) O troškovima postupka u statusnim stvarima sud će odlučiti slobodno, vodeći računa o okolnostima slučaja i o ishodu postupka.

(2) Stranka je dužna po nalogu suda unaprijed položiti iznos potreban za podmirenje troškova izvođenja dokaza kojeg je ona predložila. Izuzetno, ako sud u postupku u sporu za utvrđivanje i

osporavanje materinstva ili očinstva odredi izvođenje dokaza analizom DNK, a stranke ne polože određeni iznos, troškovi određeni za njegovo izvođenje isplatit će se iz sredstava suda.

(3) Predujmljene troškove iz stava 2. ovog člana snosit će konačno stranka koja je izgubila parnicu.

Član 281.

(1) Kada se u postupku pred sudom odlučuje o tome sa kojim će roditeljem dijete živjeti i o osobnim odnosima i neposrednim kontaktima djeteta sa roditeljem sa kojim ne živi, o izdržavanju maloljetnog djeteta ili punoljetnog djeteta iz stava 2. član 216. ovog Zakona, te o drugim sadržajima roditeljskog staranja, sud poziva organ starateljstva da učestvuje u tom postupku radi zaštite interesa djeteta.

(2) Organ starateljstva učestvuje u postupku izvršenja i osiguranja koji se provodi radi ostvarivanja odluke donesene u postupku iz stava 1. ovog člana.

Član 282.

(1) Organ starateljstva dužan je odazvati se pozivu suda iz stava 1. član 281. ovog Zakona i učestvovati u postupku.

(2) Kada učestvuje u postupku iz stava 1. član 281. ovog Zakona, organ starateljstva ovlašten je podnijeti svoj prijedlog i poduzimati druge radnje u postupku radi zaštite prava i interesa djeteta, a naročito iznositi činjenice koje stranke nisu navele, predlagati izvođenje dokaza i ulagati pravne lijekove.

Član 283.

(1) Sud pred kojim se provodi postupak iz stava 1. član 281. ovog Zakona obavijestit će organ starateljstva o pokretanju postupka, pozivati ga na ročišta i dostavljati mu podneske stranaka i odluke, bez obzira na to učestvuje li organ starateljstva u postupku.

(2) Sud će zatražiti od organa starateljstva da dijete, uzimajući u obzir njegov uzrast i zrelost, upozna sa mogućnošću učestvovanja u postupku iz stava 1. član 281. ovog Zakona.

(3) Odredbe iz stava 1. ovog člana primjenjivat će se na odgovarajući način i u vanparničnim postupcima u kojima, prema odredbama ovog Zakona, organ starateljstva može biti stranka, ako u njima ne učestvuje.

Član 284.

(1) Organ starateljstva dužan je na zahtjev suda prikupiti podatke o osobnim i porodičnim prilikama djeteta i stranaka u postupku, kada sud smatra da je to potrebno za donošenje odluke.

(2) U postupku u kojem odlučuju o izdržavanju maloljetnog djeteta i punoljetnog djeteta iz stava 2. član 216. ovog Zakona, organ starateljstva dužan je na zahtjev suda prikupiti i ispitati podatke o osobnim i porodičnim prilikama djeteta i stranaka u postupku, te imovinske prilike stranaka, a naročito da li prikazani prihodi odgovaraju stvarnom stanju.

Član 285.

Kada učestvuje u postupku kao stranka, organ starateljstva ima pravo na naknadu troškova prema odredbama Zakona o parničnom postupku.

Član 286.

Protiv presude donesene u drugom stepenu u sporovima iz člana 272. ovog Zakona revizija nije dopuštena.

b) Postupak u bračnim sporovima

Član 287.

(1) Postupak u bračnim sporovima pokreće se tužbom.

(2) Ako oba bračna partnera zahtijevaju razvod braka, postupak se pokreće zahtjevom za sporazumni razvod braka.

(3) Ako jedan bračni partner podnese tužbu za razvod braka, a drugi najkasnije do zaključenja glavne rasprave izričito izjavi da ne osporava osnovanost tužbenog zahtjeva, smatrat će se da su bračni partneri podnijeli zahtjev za sporazumni razvod braka.

(4) Ako jedan bračni partner odustane od zahtjeva za sporazumni razvod braka, a drugi ostane pri zahtjevu da se brak razvede, takav zahtjev smatrat će se tužbom za razvod braka.

Član 288.

(1) Za suđenje u bračnim sporovima nadležan je pored suda opće mjesne nadležnosti i sud na čijem su području bračni partneri imali posljednje zajedničko prebivalište.

(2) Ako je u bračnim sporovima sud u Federaciji nadležan zato što su bračni partneri imali posljednje zajedničko prebivalište u Federaciji, odnosno zato što tužilac ima prebivalište u Federaciji, mjesno je nadležan sud na čijem su području bračni partneri imali posljednje zajedničko prebivalište, odnosno sud na čijem području tužilac ima prebivalište.

(3) Ako je u sporovima o imovinskim odnosima bračnih partnera sud u Federaciji nadležan zato što se imovina bračnih partnera nalazi u Federaciji ili zato što tužilac u vrijeme podnošenja tužbe ima prebivalište ili boravište u Federaciji, mjesno je nadležan sud na čijem području tužilac ima prebivalište ili boravište u vrijeme podnošenja tužbe.

Član 289.

(1) Tuženi bračni partner može protiv drugog bračnog partnera u bračnom sporu istom sudu podnijeti protutužbu radi utvrđivanja nepostojanja braka ili za poništenje braka.

(2) O tužbi i protutužbi sud će, po pravilu, odlučiti istom presudom.

(3) Protutužba se može podnijeti i iz razloga iz kojih se tužba ne bi mogla podnijeti zbog isteka roka za njeno podnošenje.

Član 290.

(1) Pravo na tužbu u bračnom sporu ne zastarijeva, niti je ograničeno drugim rokovima i uvjetima, ukoliko ovim Zakonom nije drukčije određeno.

(2) Pravo na tužbu za poništenje ili razvod braka ne prelazi na nasljednike bračnih partnera, ali nasljednici bračnog partnera koji je podnio tužbu mogu nastaviti već započeti postupak radi utvrđivanja da je postojao osnov za poništenje ili razvod braka.

(3) Zahtjev za nastavljanje postupka iz stava 2. ovog člana može se istaći u roku od šest mjeseci od smrti bračnog partnera. Nakon isteka ovog roka, zahtjev se može istaknuti samo u posebnoj parnici.

(4) Odredbe iz st. 2. i 3. ovog člana primjenjivat će se i kada je podnesen zahtjev za sporazumni razvod braka.

Član 291.

(1) Ako tužbu u postupku u bračnom sporu podnosi punomoćnik stranke, u punomoći se mora navesti koju će tužbu punomoćnik podnijeti.

(2) U punomoći koja se izdaje za podnošenje tužbe za poništenje braka mora se izričito navesti razlog na osnovu kojeg se tužba može podnijeti.

Član 292.

(1) U parnicama za razvod braka tužilac može tužbu povući do zaključenja glavne rasprave bez pristanka tuženog, a sa pristankom tuženog dok se postupak pravomoćno ne završi.

(2) Zahtjev za sporazumni razvod braka mogu braćni partneri povući dok se postupak pravomoćno ne završi.

(3) U slučajevima iz st. 1. i 2. ovog člana, ako je povlačenje tužbe i zahtjeva za sporazumni razvod braka uslijedilo nakon donošenja prvostepene presude, prvostepeni sud će rješenjem utvrditi da je presuda bez pravnog dejstva i da se postupak obustavlja. Ovako će sud postupiti i kada je od zahtjeva za sporazumni razvod braka odustao samo jedan od braćnih partnera.

(4) Na način iz stava 3. ovog člana sud će postupiti i u slučaju smrti braćnog partnera, čime se ne dira u pravo nasljednika da nastave postupak u smislu stava 2. član 290. ovog Zakona.

Član 293.

Presuda kojom se brak razvodi na osnovu zahtjeva za sporazumni razvod braka može se pobijati samo zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka, zbog toga što je pristanak na razvod braka dat u zabludi ili pod uticajem sile ili prevare, kao i u slučaju da nisu bili ispunjeni uvjeti iz člana 47. ovog Zakona.

Član 294.

Pravomoćna presuda kojom je utvrđeno da brak ne postoji, ili kojom je brak poništen ili razveden, ne može se, povodom prijedloga za ponavljanje postupka ili prijedloga za povraćaj u pređašnje stanje, izmijeniti u dijelu o prestanku braka, bez obzira na to da li je neka od stranaka zaključila novi brak.

c) Postupak radi utvrđivanja ili osporavanja materinstva ili očinstva

Član 295.

(1) Postupak u sporovima radi utvrđivanja ili osporavanja materinstva ili očinstva pokreće se tužbom.

(2) Tužbu iz stava 1. ovog člana dijete može podići bilo pred sudom opće mjesne nadležnosti, bilo pred sudom na čijem području ima prebivalište, odnosno boravište.

(3) Ako je u sporovima radi utvrđivanja ili osporavanja materinstva ili očinstva sud u Federaciji nadležan zato što tužilac ima prebivalište u Federaciji, mjesno je nadležan sud na čijem području tužilac ima prebivalište.

Član 296.

(1) Stranke u postupku radi utvrđivanja materinstva su: dijete, žena koja sebe smatra majkom djeteta iz čl. 73. i 80. stav 3., muškarac koji sebe smatra ocem djeteta, organ starateljstva, nasljednici iz člana 77. ovog Zakona i žena čije se materinstvo utvrđuje.

(2) Stranke u postupku radi utvrđivanja očinstva su: dijete, majka djeteta, muškarac koji sebe smatra ocem djeteta iz stava 2. član 76. i član 84. ovog Zakona, organ starateljstva, nasljednici iz člana 77. ovog Zakona i muškarac čije se očinstvo utvrđuje.

Član 297.

(1) Stranke u postupku radi osporavanja materinstva su: dijete, žena koja je upisana kao majka djeteta, žena koja sebe smatra majkom iz stava 3. člana 80. ovog Zakona i djetetov otac.

(2) Stranke u postupku radi osporavanja očinstva su: dijete, majka djeteta, muž majke djeteta, muškarac koji sebe smatra ocem djeteta iz čl. 84. i 87. ovog Zakona, kao i muškarac koji je priznao očinstvo.

Član 298.

(1) Ako tužbom radi utvrđivanja i osporavanja materinstva i očinstva nisu obuhvaćene sve osobe koje prema odredbama čl. 296. i 297. ovog Zakona moraju biti stranke u postupku, sud će tužiocu vratiti tužbu radi dopune, navodeći da kao stranku mora označiti i osobu koja tužbom nije obuhvaćena.

(2) Ako tužilac u roku koji je sud odredio, a koji ne može biti duži od osam dana, ne izvrši dopunu, sud će odbaciti tužbu.

Član 299.

Sve osobe koje su u položaju tužioca ili tuženika su jedinstveni suparničari.

Član 300.

Kada tužbu podnese jedan od tužioca u zakonskom roku, tužbi može pristupiti i osoba kojoj je istekao rok za podnošenje tužbe.

Član 301.

(1) Ako dijete i roditelj koji prema zakonu zastupa dijete zajedno podnesu tužbu radi utvrđivanja ili osporavanja materinstva ili očinstva, ako su tuženi istom tužbom, taj će roditelj zastupati dijete i u parnici, ali će organ starateljstva djetetu postaviti posebnog staratelja ako između djeteta i roditelja u toj parnici postoje protivni interesi.

(2) Ako se tužbi djeteta radi osporavanja i utvrđivanja materinstva ili očinstva pridružio roditelj koji prema zakonu zastupa dijete, a kojem je istekao rok za tužbu, organ starateljstva djetetu će imenovati posebnog staratelja.

(3) Ako su dijete i roditelj koji prema zakonu zastupa dijete u parnici u protivnim stranačkim ulogama, organ starateljstva imenovat će djetetu posebnog staratelja.

Član 302.

(1) Činjenice od kojih zavisi odlučivanje o predmetu spora sud može utvrđivati i izvođenjem dokaza medicinskim vještačenjem.

(2) U rješenju o izvođenju dokaza medicinskim vještačenjem sud će odrediti rok do kojeg dokaz treba da se izvede, uzimajući pri tome u obzir sve okolnosti slučaja, a naročito hitnost postupka.

(3) Poziv za izvođenje medicinskog vještačenja, uz koji se dostavlja rješenje iz stava 2. ovog člana, sud dostavlja osobno strankama. U pozivu mora biti navedena ustanova u kojoj će se vještačenje izvršiti i vrijeme njegovog izvršenja.

(4) Stranke su obavezne odazvati se na poziv iz stava 3. ovog člana i podvrgnuti se medicinskom vještačenju.

(5) Ako se stranka, uredno pozvana da pristupi vještačenju analizom DNK, nije odazvala pozivu ili se nije podvrgla ovom vještačenju, sud će izdati nalog sudskoj policiji za njeno privođenje na vještačenje. Troškove ovog privođenja snosi privedena stranka.

(6) Ako vještačenje primjenom drugih medicinskih metoda nije izvedeno zbog neodazivanja stranke ili zbog uskraćivanja njegovog izvođenja, sud će cijeliti od kakvog je to značaja.

Član 303.

(1) U postupku iz stava 3. član 80. i stava 1. član 87. ovog Zakona sud će na trošak tužiteljice, odnosno tužioca odrediti izvođenje dokaza medicinskim vještačenjem radi utvrđivanja materinstva, odnosno očinstva.

(2) Ako se medicinskim vještačenjem utvrdi da tužiteljica, odnosno tužilac nije roditelj djeteta, sud će odbiti tužbeni zahtjev u cijelosti.

(3) Ako se medicinskim vještačenjem utvrdi da je tužiteljica, odnosno tužilac roditelj djeteta, sud će nastaviti raspravljati i o zahtjevu za osporavanje materinstva, odnosno očinstva i u jednoj presudi odlučiti o oba zahtjeva.

d) Postupak odlučivanja o pitanjima sa kojim će roditeljem dijete živjeti, o načinu održavanja odnosa i neposrednih kontakata djeteta sa roditeljem i o roditeljskom staranju

Član 304.

(1) Odlukom kojom se utvrđuje da brak ne postoji, ili se poništava, ili razvodi, kojom se utvrđuje materinstvo ili očinstvo, kao i odlukom donesenom u drugim slučajevima odvojenog života roditelja, sud će odlučiti o tome sa kojim roditeljem će živjeti maloljetno dijete, ili dijete nad kojim se ostvaruje roditeljsko staranje, nakon punoljetstva, o načinu održavanja osobnih odnosa i neposrednih kontakata djeteta sa drugim roditeljem, kao i roditeljskom staranju drugog roditelja u smislu stava 3. član 142. ovog Zakona.

(2) Odlukom iz stava 1. ovog člana sud može odlučiti o smještaju djeteta i povjeravanju njegovog čuvanja i odgoja drugoj osobi ili ustanovi, ako je to potrebno radi zaštite najboljeg interesa djeteta.

(3) Kada utvrdi postojanje razloga iz člana 154. ovog Zakona, sud će odlukom iz stava 1. ovog člana izreći mjeru oduzimanja roditeljskog staranja.

Član 305.

(1) Prije donošenja odluke iz stava 1. član 304. ovog Zakona sud će zatražiti mišljenje i prijedlog organa starateljstva. U slučaju razvoda braka roditelja, organ starateljstva dužan je uzeti u obzir mišljenje osobe ovlaštene za posredovanje.

(2) Mišljenje i prijedlog iz stava 1. ovog člana organ starateljstva dužan je hitno dostaviti sudu.

(3) U postupku donošenja odluke iz stava 1. ovog člana sud nije vezan zahtjevima stranaka.

Član 306.

(1) U odluci o tome sa kojim će roditeljem dijete živjeti sud će, ako je to potrebno, naložiti osobi kod koje se dijete nalazi da ga preda roditelju.

(2) Odluka iz stava 1. ovog člana obavezuje stranke, organ starateljstva i osobu kod koje se dijete nalazi.

(3) U odluci iz stava 1. ovog člana, sud će odrediti rok za predaju djeteta ili naložiti da se dijete preda odmah.

Član 307.

Sud može prihvatiti sporazum roditelja o tome sa kojim će roditeljem dijete živjeti, o načinu održavanja osobnih odnosa i neposrednih kontakata djeteta sa drugim roditeljem i o roditeljskom staranju, ukoliko ocijeni da je sporazum u najboljem interesu djeteta.

e) Postupak u sporovima o izdržavanju

Član 308.

(1) O izdržavanju maloljetnog djeteta ili punoljetnog djeteta pod uvjetima određenim u st. 1. i 2. člana 216. ovog Zakona sud će odlučiti odlukom kojom utvrđuje da brak ne postoji, ili se poništava, ili razvodi i odlukom kojom utvrđuje materinstvo, ili očinstvo.

(2) Odluku o izdržavanju djeteta iz stava 1. ovog člana sud će donijeti i u drugim slučajevima odvojenog života roditelja.

(3) Sud će odluku o izdržavanju iz st. 1. i 2. ovog člana dostaviti nadležnom organu starateljstva.

Član 309.

Postupak u sporovima o izdržavanju pokreće se na zahtjev osobe kojoj je odredbama ovog Zakona priznato pravo na izdržavanje kao i organa starateljstva, u skladu sa stavom 1. član 239. ovog Zakona.

Član 310.

U postupku u sporovima o izdržavanju neće se primjenjivati odredbe Zakona o parničnom postupku koje se odnose na postupak u sporovima male vrijednosti.

Član 311.

(1) Za suđenje u sporovima za zakonsko izdržavanje, ako je tužilac osoba koja traži izdržavanje, nadležan je pored suda opće mjesne nadležnosti i sud na čijem području tužilac ima prebivalište, odnosno boravište.

(2) Ako je u sporovima za zakonsko izdržavanje sa međunarodnim elementima sud u Federaciji nadležan zato što tužilac ima prebivalište u Federaciji, mjesno je nadležan sud na čijem području tužilac ima prebivalište.

(3) Ako nadležnost suda u Federaciji u sporovima o zakonskom izdržavanju postoji zato što tuženik u Federaciji ima imovinu iz koje se može naplatiti izdržavanje, mjesno je nadležan sud na čijem se području nalazi ta imovina.

VIII. VANPARNIČNI POSTUPAK

1. Opće odredbe

Član 312.

Vanparnični postupak provodi se prema odredbama Zakona o vanparničnom postupku, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

Član 313.

(1) U vanparničnom postupku u prvom stepenu odlučuje sudija pojedinac.

(2) Izjave učesnika u postupku, date van ročišta, može na zapisnik uzeti i stručni saradnik.

Član 314.

(1) Učesnici u postupku su osobe koje su postupak pokrenule, osoba o čijim se pravima ili pravnim interesima odlučuje u postupku, kao i organ koji učestvuje u postupku na osnovu zakonskih ovlašćenja za pokretanje postupka, bez obzira na to da li su postupak pokrenuli ili su kasnije stupili u postupak.

(2) Predlagač, u smislu ovog zakona, jeste fizičko ili pravno lice, odnosno organ po čijem prijedlogu je postupak pokrenut, a protivnik predlagača je osoba prema kojoj se ostvaruje pravo ili pravni interes predlagača.

Član 315.

(1) Sud može donijeti odluku i bez održavanja usmene rasprave, ako smatra da rasprava nije potrebna.

(2) Sud donosi odluku na ročištu samo u slučajevima kada je to ovim Zakonom određeno ili kada ocijeni da je održavanje ročišta potrebno radi razjašnjenja ili utvrđivanja odlučnih činjenica ili kada smatra da je zbog drugih razloga održavanje ročišta prikladno.

(3) Izostanak pojedinog učesnika sa ročišta ne sprečava sud da dalje postupa.

Član 316.

(1) Kada se rješenjem suda mijenja osobno ili porodično stanje učesnika ili njihova prava i dužnosti, pravne posljedice rješenja nastaju kada ono postane pravomoćno.

(2) Izuzetno, sud može odrediti da pravne posljedice rješenja nastupaju prije pravomoćnosti, ako je to potrebno radi zaštite maloljetnika ili drugih osoba koje nisu sposobne same brinuti se o sebi i o svojim pravima i interesima.

(3) Pravomoćno rješenje iz stava 1. ovog člana bez odlaganja se dostavlja organu uprave nadležnom za vođenje matičnih knjiga.

Član 317.

U vanparničnom postupku ne nastupa mirovanje postupka.

Član 318.

(1) Ako sud utvrdi da bi postupak trebalo provesti prema pravilima parničnog postupka, obustavit će vanparnični postupak. Postupak će se po pravomoćnosti rješenja nastaviti prema pravilima parničnog postupka pred nadležnim sudom.

(2) Radnje koje je proveo vanparnični sud (uviđaj, vještačenje, saslušanje svjedoka i drugo), nisu bez važnosti samo zato što su poduzete u vanparničnom postupku. Te radnje ponovit će se samo ako je vanparnični sud učinio neku od bitnih povreda odredaba parničnog postupka.

(3) Kad je odluka suda donesena u vanparničnom postupku, a postupak je trebalo da se provede prema pravilima parničnog postupka, ta odluka može se pobijati pravnim lijekovima, ako je vanparnični sud učinio neku od bitnih povreda odredaba parničnog postupka.

Član 319.

(1) U vanparničnom postupku odluke se donose u obliku rješenja.

(2) Rješenje protiv kog je dozvoljena posebna žalba, kao i rješenje drugostepenog suda mora biti obrazloženo.

Član 320.

Protiv rješenja donesenog u prvom stepenu može se izjaviti žalba u roku od osam dana od dana dostavljanja rješenja.

Član 321.

(1) Žalba protiv rješenja iz člana 320. ovog Zakona zadržava izvršenje rješenja ako zakonom ili odlukom suda nije drukčije određeno.

(2) Sud može odlučiti da žalba ne zadržava izvršenje rješenja kojim su izrečene mjere za zaštitu prava i najboljeg interesa djeteta i drugih osoba koje nisu sposobne same brinuti se o sebi i o svojim pravima i interesima.

Član 322.

(1) Povodom blagovremeno izjavljene žalbe prvostepeni sud može rješenjem preinačiti ili ukinuti svoje rješenje, ako se time ne vrijeđaju prava drugih osoba koja se zasnivaju na tom rješenju.

(2) Ako ne preinači, odnosno ne ukine svoje rješenje, prvostepeni sud će žalbu, zajedno sa spisima, dostaviti drugostepenom sudu na odlučivanje bez obzira na to da li je žalba podnesena u zakonom određenom roku.

(3) Drugostepeni sud može odlučiti i o neblagovremeno podnesenoj žalbi ako se time ne vrijeđaju prava drugih osoba, koja se zasnivaju na tom rješenju.

Član 323.

U vanparničnom postupku u kom se odlučuje o osobnim i porodičnim stanjima učesnika mjesno nadležan je sud na čijem području osoba u čijem interesu se postupak vodi ima prebivalište, a ako nema prebivalište, sud na čijem području ta osoba ima boravište.

Član 324.

(1) Ako se u toku postupka izmijene okolnosti na kojima je zasnovana mjesna nadležnost suda, sud koji vodi postupak može predmet ustupiti sudu koji je prema izmijenjenim okolnostima mjesno nadležan, ako je očigledno da će se pred tim sudom postupak lakše provesti, ili ako je to u interesu osoba o kojima sud vodi naročitu brigu.

(2) Kada se predmet ustupa drugom sudu u interesu osoba o kojima sud vodi naročitu brigu, sud će prije ustupanja predmeta pozvati organ starateljstva da u određenom roku da svoje mišljenje o cjelishodnosti ustupanja. Ako organ starateljstva u ostavljenom roku ne dostavi mišljenje, sud će postupiti prema okolnostima slučaja, vodeći računa o interesima ovih osoba.

2. Postupak za oduzimanje i vraćanje poslovne sposobnosti

Član 325.

(1) U postupku za oduzimanje i vraćanje poslovne sposobnosti sud utvrđuje da li postoje razlozi iz stava 1. član 192. ovog Zakona.

(2) Postupak iz stava 1. ovog člana mora se završiti što prije, a najkasnije u roku od 30 dana od dana prijema prijedloga.

Član 326.

(1) Postupak za oduzimanje poslovne sposobnosti može pokrenuti sud po službenoj dužnosti ili na prijedlog organa starateljstva, bračnog partnera osobe kojoj se oduzima poslovna sposobnost, njenih krvnih srodnika u ravnoj liniji, a u pobočnoj do drugog stepena.

(2) Postupak za vraćanje poslovne sposobnosti može pokrenuti sud po službenoj dužnosti ili na prijedlog osoba iz stava 1. ovog člana ili staratelja, uz odobrenje organa starateljstva, te osobe kojoj se vraća poslovna sposobnost.

(3) U prijedlogu za pokretanje postupka iz st. 1. i 2. ovog člana navest će se činjenice na kojima se zasniva prijedlog i predložiti dokazi kojima se utvrđuju te činjenice.

Član 327.

Za vođenje postupka nadležan je sud na čijem području osoba kojoj se oduzima ili vraća poslovna sposobnost ima prebivalište, odnosno boravište.

Član 328.

Ako je osoba kojoj se oduzima, odnosno vraća poslovna sposobnost vlasnik nekretnina, sud će bez odlaganja, radi zabilježbe vođenja postupka, obavijestiti zemljišnoknjižni ured nadležnog suda.

Član 329.

O pokretanju postupka obavještava se općinska služba nadležna za poslove vođenja matičnih knjiga u kojima je upisana osoba kojoj se oduzima, odnosno vraća poslovna sposobnost, radi evidentiranja vođenja postupka.

Član 330.

(1) Na sva ročišta za raspravljanje o prijedlogu pozivaju se predlagač, staratelj osobe kojoj se oduzima ili vraća poslovna sposobnost, odnosno njen privremeni zastupnik i organ starateljstva.

(2) Osoba kojoj se oduzima, odnosno vraća poslovna sposobnost poziva se i saslušava na ročištu, osim ako prema ocjeni suda saslušanje ove osobe nije moguće zbog njenog zdravstvenog stanja ili bi za njega moglo biti štetno.

(3) Osobe iz st. 1. i 2. ovog člana i organ starateljstva mogu u toku postupka učestvovati pri izvođenju dokaza i raspravi o rezultatima cjelokupnog postupka.

4) O oduzimanju ili vraćanju poslovne sposobnosti sud odlučuje na osnovu činjenica utvrđenih na ročištu.

(5) Ako je osoba kojoj se oduzima, odnosno vraća poslovna sposobnost smještena u zdravstvenu ustanovu ili ustanovu socijalne zaštite, sud će je po pravilu, saslušati u toj ustanovi. U zdravstvenoj ustanovi sud može održati i ročište na kojem će saslušati protivnika predlagača.

Član 331.

(1) Po nalogu suda osobu o kojoj se postupak vodi mora pregledati vještak ljekar odgovarajuće specijalnosti, koji će dati pisani nalaz i mišljenje o njenom psihičkom stanju.

(2) Ukoliko je osoba o kojoj se vodi postupak odlukom suda smještena u zdravstvenu ustanovu i ako iz izvještaja te ustanove proizlazi da je potrebno oduzeti joj poslovnu sposobnost, sud ne mora odrediti pregled iz stava 1. ovog člana.

(3) Vještačenje se vrši u prisustvu sudije.

Član 332.

(1) Sud može odrediti da se osoba o kojoj se vodi postupak privremeno, ali najdulje na tri mjeseca, smjesti u zdravstvenu ustanovu, ukoliko vještak ljekar ocijeni da je to potrebno radi utvrđivanja njenog psihičkog stanja i sposobnosti za rasuđivanje i da nije štetno za njeno zdravlje.

(2) Ako se zdravstvena ustanova iz stava 1. ovog člana nalazi van područja suda koji provodi postupak, ovaj sud će potrebne radnje izvesti putem nadležnog suda.

(3) Protiv rješenja iz stava 1. ovog člana dozvoljena je žalba.

Član 333.

Kada utvrdi da postoje razlozi za oduzimanje poslovne sposobnosti, sud će osobi o kojoj se vodi postupak oduzeti ili ograničiti poslovnu sposobnost.

Član 334.

(1) Sud može odložiti donošenje rješenja o ograničenju poslovne sposobnosti zbog zloupotrebe alkohola ili drugih sredstava zavisnosti, ako se ta osoba podvrgne liječenju u zdravstvenoj ustanovi.

(2) Donošenje rješenja iz stava 1. ovog člana odlaže se na vrijeme od šest do dvanaest mjeseci.

(3) Na mogućnost iz stava 1. ovog člana sud će upozoriti osobu kojoj treba ograničiti poslovnu sposobnost.

(4) Rješenje o odlaganju opozvat će se ako osoba kojoj se ograničava poslovna sposobnost napusti zdravstvenu ustanovu ili izbjegava liječenje u vrijeme odlaganja donošenja rješenja.

Član 335.

(1) Rješenje o oduzimanju ili ograničenju poslovne sposobnosti dostavlja se osobi koja je podnijela prijedlog za pokretanje postupka, osobi kojoj se oduzima poslovna sposobnost, njenom staratelju i organu starateljstva.

(2) Rješenje iz stava 1. ovog člana se ne mora dostaviti osobi kojoj se oduzima poslovna sposobnost ako ona ne može da shvati značenje i pravne posljedice odluke ili ako bi to bilo štetno za njeno zdravlje.

(3) O pravomoćnosti rješenja iz stava 1. ovog člana, sud će po službenoj dužnosti obavijestiti organ starateljstva.

Član 336.

(1) Ako prestanu razlozi iz st. 1. i 2. člana 192. ovog Zakona, sud će po službenoj dužnosti ili na prijedlog osoba ovlašćenih u stavu 2. član 326. ovog Zakona donijeti rješenje o potpunom ili djelomičnom vraćanju poslovne sposobnosti osobi kojoj je ona oduzeta, odnosno ograničena.

(2) Ako sud utvrdi sa velikom vjerovatnoćom da se ne može očekivati izlječenje ili znatno poboljšanje psihičkog stanja ili prestanak drugih okolnosti zbog kojih je osobi oduzeta poslovna sposobnost, može odbiti prijedlog za potpuno ili djelomično vraćanje poslovne sposobnosti i odrediti rok,

koji ne može biti duži od godinu dana, prije čijeg isteka se ne može ponovno tražiti vraćanje poslovne sposobnosti.

(3) Prijedlog za vraćanje poslovne sposobnosti koji je podnesen prije isteka roka iz stava 2. ovog člana sud će odbaciti.

(4) U postupku za potpuno ili djelomično vraćanje poslovne sposobnosti primjenjivat će se na odgovarajući način odredbe ovog Zakona o postupku za oduzimanje poslovne sposobnosti.

Član 337.

(1) Protiv rješenja o oduzimanju ili vraćanju poslovne sposobnosti žalbu mogu izjaviti osobe koje su učestvovala u postupku u roku od tri dana od dana prijema rješenja.

(2) Osoba kojoj se oduzima poslovna sposobnost može izjaviti žalbu bez obzira na svoje zdravstveno stanje.

(3) Žalba ne zadržava izvršenje rješenja, osim ako sud, iz opravdanih razloga, drukčije odluči.

(4) Prvostepeni sud će žalbu sa spisima bez odlaganja dostaviti drugostepenom sudu, koji je dužan donijeti odluku u roku od 15 dana od dana prijema žalbe.

Član 338.

Pravomoćno rješenje o oduzimanju, odnosno vraćanju poslovne sposobnosti sud će dostaviti općinskoj službi nadležnoj za poslove vođenja matičnih knjiga radi upisa u matične knjige rođenih i zemljišnoknjižnom uredu nadležnog suda.

Član 339.

Troškove postupka oduzimanja i vraćanja poslovne sposobnosti snosi predlagalač.

3. Postupak za davanje dozvole za sklapanje braka

Član 340.

U postupku davanja dozvole za sklapanje braka sud odlučuje o davanju dozvole u slučajevima iz stava 2. čl. 11. i čl. 14. i 15. ovog Zakona.

Član 341.

(1) Postupak za davanje dozvole za sklapanje braka maloljetniku pokreće se na prijedlog maloljetne osobe.

(2) Prijedlog za pokretanje postupka sadrži osobne podatke o osobama koje žele sklopiti brak, osobne podatke o roditeljima predlagača, činjenice na kojima se zasniva prijedlog i dokaze o iznesenim činjenicama.

Član 342.

(1) Sud će na odgovarajući način ispitati da li postoje uvjeti utvrđeni u stavu 2. član 15. ovog Zakona.

(2) Prije donošenja rješenja sud će pribaviti nalaz i mišljenje zdravstvene ustanove i mišljenje organa starateljstva, saslušati će predlagača i osobu sa kojom on želi sklopiti brak, roditelja ili staratelja predlagača, a prema potrebi može izvesti i druge dokaze. Sud neće saslušati roditelja kome je oduzeto roditeljsko pravo, a ocijenit će da li će saslušati roditelja koji bez opravdanih razloga ne vrši roditeljsko pravo.

(3) Sud će, po pravilu, saslušati predlagača bez prisustva ostalih učesnika u postupku.

(4) Sud je dužan utvrditi i osobna svojstva, imovinsko stanje i druge bitne okolnosti koje se odnose na osobu sa kojom predlagač želi sklopiti brak.

(5) U postupku sud će na odgovarajući način ispitati opravdanost prijedloga vodeći računa o ostvarivanju ciljeva braka i o zaštiti porodice, kao i shvaćanjima sredine u kojoj žive osobe koje žele sklopiti brak.

Član 343.

(1) Rješenje o davanju dozvole za sklapanje braka dostavlja se predlagaču i osobi sa kojom on želi sklopiti brak, roditeljima ili staratelju predlagača i nadležnom organu starateljstva.

(2) Rješenje kojim se odbija prijedlog za davanje dozvole za sklapanje braka dostavlja se predlagaču.

(3) Protiv rješenja iz stava 1. ovog člana žalbu mogu podnijeti roditelj ili staratelj predlagača i organ starateljstva, a protiv rješenja iz stava 2. ovog člana predlagač i osoba sa kojom on namjerava sklopiti brak.

Član 344.

(1) Postupak za davanje dozvole za sklapanje braka osobi nesposobnoj za rasuđivanje pokreće se na prijedlog osobe koja je nesposobna za rasuđivanje.

(2) Prijedlog za pokretanje postupka sadrži osobne podatke o osobama koje žele sklopiti brak, činjenice na kojima se zasniva prijedlog i dokaze o iznesenim činjenicama.

Član 345.

(1) Sud će na odgovarajući način ispitati da li postoje uvjeti iz stava 2. član 11. ovog Zakona, te utvrditi osobna svojstva, imovinsko stanje i druge bitne okolnosti koje se odnose na osobu sa kojom predlagač namjerava sklopiti brak.

(2) Prije donošenja rješenja sud će pribaviti mišljenje zdravstvene ustanove i organa starateljstva, saslušati će predlagača i osobu sa kojom on želi sklopiti brak, staratelja ili roditelja koji se stara o predlagaču, a prema potrebi može izvesti i druge dokaze.

(3) Sud će, po pravilu, saslušati predlagača bez prisustva ostalih učesnika u postupku.

(4) Sud je dužan utvrditi i osobna svojstva, imovinsko stanje i druge bitne okolnosti koje se odnose na osobu sa kojom predlagač želi sklopiti brak.

(5) U postupku sud će na odgovarajući način ispitati opravdanost prijedloga vodeći računa o ostvarivanju ciljeva braka i o zaštiti porodice, kao i shvaćanjima sredine u kojoj žive osobe koje žele sklopiti brak.

Član 346.

(1) Rješenje o davanju dozvole za sklapanje braka dostavlja se predlagaču i osobi sa kojom predlagač želi sklopiti brak, roditeljima, odnosno staratelju predlagača i organu starateljstva.

(2) Rješenje kojim se odbija prijedlog za davanje dozvole za sklapanje braka dostavlja se predlagaču.

Član 347.

Protiv rješenja kojim se dozvoljava sklapanje braka osobi nesposobnoj za rasuđivanje žalbu mogu podnijeti sve osobe navedene u odredbi stava 1. član 343. ovog Zakona, a protiv rješenja kojim se odbija prijedlog za davanje dozvole žalbu mogu izjaviti predlagač i osoba sa kojom on namjerava sklopiti brak.

Član 348.

Osobe kojima je dozvoljeno sklapanje braka ne mogu brak sklopiti prije pravomoćnosti rješenja o davanju dozvole za sklapanje braka.

Član 349.

Prijedlog za davanje dozvole za sklapanje braka može se povući do pravomoćnosti rješenja o davanju dozvole za sklapanje braka.

4. Postupak za oduzimanje prava roditelju da živi sa djetetom i postupak za oduzimanje i vraćanje roditeljskog staranja

Član 350.

(1) U postupku za oduzimanje prava roditelju da živi sa djetetom sud odlučuje u slučajevima utvrđenim u stavu 1. član 153. ovog Zakona.

(2) Prijedlog za pokretanje postupka iz stava 1. ovog člana može podnijeti drugi roditelj, dijete ili organ starateljstva, a postupak može pokrenuti i sud po službenoj dužnosti.

(3) Postupak iz stava 1. ovog člana mora se završiti što prije, a najkasnije u roku od 15 dana od dana prijema prijedloga.

(4) Mjera oduzimanja prava roditelju da živi sa djetetom izriče se u trajanju do jedne godine.

(5) Sud će roditelju vratiti pravo da živi sa djetetom kada je to u interesu djeteta, a na prijedlog roditelja kome je ono oduzeto, ili po službenoj dužnosti.

(6) Žalba protiv odluka iz st. 1. i 5. ovog člana ne odlaže njihovo izvršenje.

(7) Pravomoćnou odluku o izrečenoj mjeri iz stava 1. ovog člana sud će dostaviti organu starateljstva. Organ starateljstva će za vrijeme trajanja ove mjere pomoći u otklanjanju uzroka zbog kojih je ona izrečena i u ponovnom uspostavljanju porodične zajednice.

Član 351.

(1) U postupku za oduzimanje i vraćanje roditeljskog staranja sud odlučuje u slučajevima utvrđenim u st. 1., 4. i 5. člana 154. ovog Zakona.

(2) Postupak iz stava 1. ovog člana pokreće se na prijedlog roditelja koji ostvaruje roditeljsko staranje, djeteta ili organa starateljstva, a postupak za vraćanje roditeljskog staranja pokreće se na prijedlog roditelja kojem je bilo oduzeto roditeljsko staranje, djeteta ili organa starateljstva.

(3) Postupak iz stava 1. ovog člana može pokrenuti i sud po službenoj dužnosti.

(4) Postupak iz stava 1. ovog člana mora se završiti što prije, a najkasnije u roku od 15 dana od dana prijema prijedloga.

(5) U postupku za oduzimanje roditeljskog staranja roditeljima ili jednom roditelju djeteta organ starateljstva će djetetu imenovati posebnog staratelja.

(6) Sud će vratiti roditeljsko staranje kada prestanu razlozi zbog kojih je ono oduzeto, a na prijedlog roditelja kome je oduzeta, djeteta ili organa starateljstva.

(7) Pravomoćnu odluku o oduzimanju i vraćanju roditeljskog staranja sud će dostaviti nadležnom matičaru radi upisa u matičnu knjigu rođenih, a ako dijete ima neko pravo na nekretninama, odluka će se dostaviti zemljišnoknjižnom uredu nadležnog suda radi zabilježbe.

Član 352.

Ako postupak nije pokrenut na prijedlog organa starateljstva, sud će bez odlaganja obavijestiti taj organ o pokretanju postupka i pozvati ga da učestvuje u postupku.

Član 353.

(1) Sud će, po službenoj dužnosti, utvrditi sve činjenice koje su bitne za donošenje rješenja.

(2) Radi utvrđivanja bitnih činjenica sud će održati ročište na koje će pozvati predlagača, organ starateljstva i oba roditelja. U postupku za oduzimanje i vraćanje roditeljskog staranja sud će pozvati i staratelja djeteta čijem se roditelju oduzima, odnosno vraća roditeljsko staranje.

(3) Sud je obavezan saslušati roditelje, a maloljetnik se saslušava samo kad je to neophodno i nije štetno za njegovo duševno zdravlje.

(4) Pri donošenju rješenja o oduzimanju i vraćanju roditeljskog staranja sud će uzeti u obzir i želje maloljetnika ako je maloljetnik sposoban da ih izrazi.

Član 354.

U postupku oduzimanja i vraćanja roditeljskog staranja shodno se primjenjuju odredbe ovog Zakona o oduzimanju i vraćanju poslovne sposobnosti.

5. Postupak za sticanje poslovne sposobnosti maloljetnika koji je postao roditelj

Član 355.

(1) Postupak za sticanje poslovne sposobnosti maloljetnika koji je postao roditelj pokreće se na prijedlog maloljetnika.

(2) Prijedlog iz stava 1. ovog člana može se podnijeti nakon što je na zakonom predviđeni način utvrđeno materinstvo, odnosno očinstvo djeteta maloljetnika.

(3) Sud će saslušati maloljetnika, njegove roditelje i pribaviti mišljenje organa starateljstva o svim okolnostima koje su od značaja za utvrđivanje je li maloljetnik duševno zrela osoba.

Član 356.

(1) Protiv rješenja kojim se odobrava sticanje poslovne sposobnosti žalbu mogu podnijeti roditelji maloljetne osobe i organ starateljstva.

(2) Protiv rješenja suda kojim se odbija zahtjev za sticanje poslovne sposobnosti žalbu mogu podnijeti maloljetna osoba i organ starateljstva.

IX. POSTUPCI IZVRŠENJA I OSIGURANJA

1. Opće odredbe

Član 357.

Izvršni postupak provodi se prema odredbama Zakona o izvršnom postupku, a postupak osiguranja prema odredbama Zakona o parničnom postupku, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

Član 358.

Sud može po službenoj dužnosti donijeti odluku o izvršenju i provesti izvršenje u onim predmetima u kojim je ovlašten po službenoj dužnosti pokrenuti postupak u kojem je donesena izvršna isprava.

Član 359.

Žalba protiv rješenja o izvršenju ne zadržava provođenje izvršenja niti poduzimanje izvršnih radnji kojima se ostvaruje potraživanje zbog koje je određeno izvršenje.

Član 360.

Sud može odrediti izvršenje samo ako se time bitno ne ugrožavaju osobni i drugi važni interesi djece i drugih osoba i koje same nisu sposobne starati se o sebi i svojim pravima i interesima.

2. Izvršenje radi predaje djeteta roditelju sa kojim će dijete živjeti

Član 361.

(1) Za odlučivanje o prijedlogu za izvršenje radi predaje djeteta roditelju sa kojim će živjeti mjesno je nadležan, osim suda koji je opće mjesno nadležan za stranku protiv koje se provodi izvršenje, i sud koji je opće mjesno nadležan za stranku koja zahtijeva izvršenje, te sud na čijem se području dijete zatekne.

(2) Sud na čijem se području dijete zatekne po službenoj dužnosti će, ili na zahtjev stranke, poduzet provođenje izvršenja oduzimanjem djeteta.

(3) Sud iz stava 1. ovog člana može odlučiti da se poduzimanje određenih radnji radi predaje djeteta roditelju sa kojim će živjeti povjeri sudu koji nije nadležan za provođenje izvršenja.

Član 362.

(1) Na osnovu odluke suda o tome sa kojim će roditeljem dijete živjeti može se odrediti i provesti izvršenje radi predaje djeteta, bez obzira na to je li tom odlukom naložena predaja djeteta.

(2) Ako u odluci suda stranci protiv koje se provodi izvršni postupak nije naložena predaja djeteta, ovu naredbu izreći će sud u odluci o izvršenju. U tom slučaju sud će naložiti da se dijete preda u roku od 24 sata.

Član 363.

(1) Odlukom o izvršenju može se naložiti predaja djeteta osobi na koju se odnosi izvršna isprava, osobi o čijoj volji zavisi predaja djeteta i svakoj drugoj osobi kod koje se dijete nalazi u času donošenja te odluke.

(2) U odluci iz stava 1. ovog člana izreći će se da je dijete dužna predati i svaka druga osoba kod koje se dijete zatekne u času provođenja izvršenja.

Član 364.

(1) Prijedlog za izvršenje može podnijeti roditelj sa kojim će dijete živjeti.

(2) Organ starateljstva može podnijeti prijedlog za izvršenje ako se roditelj sa kojim će dijete živjeti ne protivi pokretanju izvršnog postupka.

Član 365.

U toku izvršnog postupka sud je obavezan štititi dijete u najvećoj mogućoj mjeri.

Član 366.

(1) Sud će, nakon što ocijeni sve okolnosti slučaja, odrediti izvršenje oduzimanjem djeteta ili izricanjem i provođenjem novčanih ili zatvorskih kazni protiv osobe koja protivno nalogu suda odbija predati dijete ili poduzima radnje sa ciljem njegova skrivanja ili onemogućavanja provođenja odluke.

(2) Sredstva izvršenja iz stava 1. ovog člana mogu se odrediti i provesti protiv osobe kod koje se dijete nalazi i protiv osobe od čije volje zavisi predaja djeteta.

(3) Ako se svrha izvršenja nije mogla postići jednim od sredstava izvršenja iz stava 1. ovog člana, sud može odrediti drugo sredstvo izvršenja iz istog stava.

Član 367.

U prijedlogu za izvršenje radi predaje djeteta roditelju sa kojim će živjeti ne mora biti naznačeno sredstvo izvršenja, a ako je naznačeno, sud nije vezan prijedlogom stranke.

Član 368.

(1) Kada je odlukom suda naloženo da se dijete preda u roku od 24 sata, odluka o izvršenju mora se stranci od koje treba oduzeti dijete predati prilikom poduzimanja prve izvršne radnje. Ako ta stranka ne bude prisutna pri oduzimanju djeteta, odluka će joj se dostaviti naknadno.

(2) Odsutnost osobe kojoj treba oduzeti dijete ne sprečava provođenje izvršnih radnji.

(3) Ako se izvršenje provodi protiv osobe na koju se ne odnosi odluka o izvršenju, toj osobi će se predati odluka o izvršenju i zapisnik o oduzimanju djeteta.

(4) Ako se izvršenje provodi protiv osobe iz stava 3. ovog člana ili protiv osobe koja nije prisutna izvršnim radnjama, te će se radnje provesti u prisutnosti dviju punoljetnih osoba.

(5) O vremenu i mjestu poduzimanja izvršnih radnji radi oduzimanja djeteta sud će, prema pravilima o osobnoj dostavi, obavijestiti roditelja kojem treba predati dijete, a može pozvati i organ starateljstva da bude prisutan provođenju izvršenja.

3. Izvršenje radi održavanja osobnih odnosa i neposrednih kontakata djeteta sa roditeljem

Član 369.

U izvršnom postupku radi održavanja osobnih odnosa djeteta i neposrednih kontakata sa roditeljem sa kojim dijete ne živi primjenjivat će se na odgovarajući način odredbe čl. od 364. do 368. ovog Zakona.

4. Izvršenje radi izdržavanja

Član 370.

Za određivanje izvršenja i provođenje izvršenja radi ostvarivanja izdržavanja iz plaće ili drugih stalnih novčanih primanja dužnika mjesno je nadležan, osim suda koji je opće mjesno nadležan za izvršioca, i sud koji je opće mjesno nadležan za poslodavca koji isplaćuje plaću, odnosno za isplatioca drugih stalnih novčanih primanja, te sud koji je sudio u prvom stepenu u postupku u kojem je donesena izvršna isprava.

Član 371.

(1) Dužnik izdržavanja može pred sudom, notarom, organom starateljstva ili poslodavcem, odnosno drugim isplatiocem dati pristanak da se iznosi određeni za izdržavanje isplaćuju iz plaće ili drugih stalnih novčanih primanja izravno osobi koja je u odluci suda označena kao primalac izdržavanja, bez provođenja izvršnog postupka.

(2) Ako dužnik daje pristanak iz stava 1. ovog člana pred sudom, notarom ili organom starateljstva, oni će poslodavcu, odnosno drugom isplatiocu stalnih novčanih primanja odmah dostaviti izjavu izvršenika i odluku o izdržavanju.

(3) Ako je dužnik dao pristanak iz stava 1. ovog člana pred poslodavcem ili drugim isplatiocem stalnih novčanih primanja, dužan mu je istodobno donijeti odluku o izdržavanju.

(4) Na osnovu pristanka dužnika poslodavac, odnosno drugi isplatilac stalnih novčanih primanja dužan je kod svake isplate postupiti po odluci o izdržavanju.

Član 372.

Ako roditelj koji je na osnovu pravomoćne sudske odluke ili nagodbe sklopljene pred organom starateljstva dužan pridonositi za izdržavanje djeteta ne izvršava svoje obaveze duže od tri mjeseca, organ starateljstva dužan je na prijedlog drugog roditelja ili po službenoj dužnosti, ako ocijeni da bi zbog toga bilo ugroženo izdržavanje djeteta, poduzeti mjere osiguranja sredstva za privremeno izdržavanje sve dok roditelj, obveznik izdržavanja ne počne ponovo izvršavati svoje obaveze.

5. Mjere osiguranja radi izdržavanja

Član 373.

(1) Mjere osiguranja prema odredbama ovog Zakona su privremena mjera radi izdržavanja i prethodna mjera radi izdržavanja.

(2) Privremenu mjeru radi izdržavanja sud može odrediti prije i u toku postupka u sporovima o izdržavanju.

(3) Prethodnu mjeru radi izdržavanja sud može odrediti nakon pravomoćnosti odluke kojom se dužniku nalaže davanje izdržavanja, koja još nije izvršna.

(4) Privremenu mjeru radi izdržavanja maloljetnog djeteta ili punoljetnog djeteta iz stava 2. član 216. ovog Zakona, sud može odrediti u svakom postupku u kojem se, prema odredbama ovog Zakona, odlučuje o pravima i interesima djeteta.

Član 374.

(1) Za određivanje i provođenje privremene mjere radi izdržavanja mjesno je nadležan sud koji je nadležan za odlučivanje o tužbenom zahtjevu za izdržavanje u prvom stepenu.

(2) Za određivanje i provođenje prethodne mjere radi izdržavanja mjesno je nadležan sud koji je sudio u prvom stepenu u postupku u kojem je donesena odluka o izdržavanju, koja još nije izvršna.

Član 375.

(1) Privremena mjera radi izdržavanja može se odrediti ako predlagač osiguranja učini vjerovatnim postojanje obaveze izdržavanja, te da bez donošenja te mjere postoji opasnost za njegove osobne ili druge važne interese, ili opasnost da će bez te mjere osiguranja protivnik osiguranja spriječiti ili znatno otežati ostvarivanje izdržavanja.

(2) Prethodna mjera radi izdržavanja može se odrediti ako predlagač osiguranja učini vjerovatnim da bi do nastupanja izvršnosti odluke kojom je naloženo davanje izdržavanja bili dovedeni u opasnost njegovi osobni ili drugi važni interesi, ili bi bez te mjere osiguranja bilo spriječeno ili znatno otežano ostvarivanje izdržavanja.

(3) Smatra se da postoji opasnost za osobne ili druge važne interese predlagača osiguranja ako se mjere osiguranja izdržavanja određuju u korist maloljetnog djeteta ili punoljetnog djeteta iz stava 2. član 216. ovog Zakona, osim ako se potraživanje odnosi na dio izdržavanja u povećanom iznosu u skladu sa povećanim mogućnostima pojedinog roditelja.

(4) Kad se privremena mjera radi izdržavanja određuje u postupku radi utvrđivanja materinstva ili očinstva, predlagač osiguranja treba učiniti vjerovatnim da je osoba protiv koje se mjera određuje roditelj djeteta.

Član 376.

(1) Privremene mjere osiguranja radi izdržavanja maloljetnog djeteta ili punoljetnog djeteta iz stava 2. član 216. ovog Zakona sud će, ako za to postoji potreba, odrediti i provesti po službenoj dužnosti.

(2) U drugim slučajevima mjere osiguranja radi izdržavanja sud može odrediti samo na prijedlog povjerioca izdržavanja.

(3) Organ starateljstva može podnijeti prijedlog za određivanje mjere osiguranja kada je prema odredbama ovog Zakona ovlašćen podnijeti prijedlog za izvršenje.

Član 377.

(1) Privremenom mjerom radi izdržavanja može se protivniku osiguranja naložiti davanje izdržavanja u visini koja je neophodna za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba predlagača osiguranja, a može se odrediti i svaka druga mjera iz člana 271. Zakona o parničnom postupku.

(2) Prethodnom mjerom radi izdržavanja može se protivniku osiguranja naložiti davanje izdržavanja u visini koja je određena odlukom o izdržavanju ili u manjem iznosu.

Član 378.

(1) U odluci kojom se određuje mjera osiguranja sud će odrediti vrijeme trajanja te mjere.

(2) Kada je odluka o privremenoj mjeri radi izdržavanja donesena prije pokretanja postupka o izdržavanju, sud će tu odluku dostaviti osobi koja je ovlaštena pokrenuti postupak i odredit će rok u kojem treba podnijeti tužbu radi izdržavanja.

Član 379.

U postupcima radi određivanja i provođenja mjera osiguranja primjenjivat će se na odgovarajući način odredbe Zakona o parničnom postupku.

OSMI DIO

X. POSEBNI POSTUPCI

Postupak zaštite od nasilničkog ponašanja u porodici

Član 380.

(1) Pravo na zaštitu od nasilničkog ponašanja u porodici imaju bračni partneri, vanbračni partneri i svi članovi porodice.

(2) Zaštitu od nasilničkog ponašanja dužni su pružiti policija, organ starateljstva i sud za prekršaje.

(3) Sva fizička i pravna lica dužna su odmah po saznanju za nasilničko ponašanje o tome dostaviti obavještenje nadležnoj policijskoj upravi.

Član 381.

Policijska uprava dužna je odmah po prijemu obavijestjenja odstraniti i smjestiti u odgovarajuću ustanovu osobu koja se nasilnički ponaša ili od koje prijeti opasnost od nasilničkog ponašanja.

Član 382.

Postupak zaštite od nasilničkog ponašanja u porodici je hitan i uredit će se posebnim zakonom Federacije.

DEVETI DIO

XI. KAZNENE ODREDBE

Član 383.

(1) Novčanom kaznom u iznosu od 2.000,00 KM do 20.000,00 KM kaznit će se za prekršaj pravno lice, odnosno ustanova ako:

- a) primjerak zapisnika o priznanju očinstva bez odlaganja ne dostavi nadležnom matičaru (član 56.);
- b) odmah ne obavijesti organ starateljstva o upisu djeteta bez podataka o ocu (član 66.);
- c) ne pozove majku da izjavi koga smatra ocem djeteta (član 67.);
- d) ne pozove osobu koju je majka označila ocem djeteta (član 69.);
- e) primjerak zapisnika o priznanju očinstva ne dostavi nadležnom matičaru (član 70.);
- f) ne dostavi zapisnik o zasnivanju usvojenja (član 107.);
- g) ne dostavi pravomoćno rješenje o zasnivanju usvojenja nadležnom matičaru (član 111.);
- h) ne dostavi rješenje o raskidu usvojenja nadležnom matičaru (član 123.);

- i) ne obavijesti organ starateljstva o povredi prava djeteta, a naročito o nasilju, zlostavljanju, spolnim zloupotrebama i zanemarivanju djeteta (član 154.);
- j) roditelju oduzme pravo da živi sa djetetom (član 154.);
- k) ne obavijesti nadležnog matičara o stavljanju pod starateljstvo i o prestanku starateljstva, ili ne obavijesti zemljišnoknjižni ured nadležnog suda radi upisa starateljstva u zemljišnu knjigu (član 170.);
- l) ne poduzme mjere za zaštitu interesa šticećenika do imenovanja novog staratelja (član 184.);
- lj) ne obavijesti tražioca izdržavanja o zasnivanju novog radnog odnosa obveznika izdržavanja (član 248.);
- m) ne postupi po odluci o izdržavanju kod svake isplate stalnih novčanih primanja (član 371.);
- n) ne odstrani osobu koja se nasilnički ponaša ili od koje prijete opasnost od nasilničkog ponašanja (član 381.).

(2) Novčanom kaznom u iznosu od 500,00 KM do 3.000,00 KM kaznit će se za prekršaj iz stava 1. ovog člana i odgovorno lice u pravnom licu, odnosno ustanovi.

(3) Novčanom kaznom u iznosu od 500,00 KM do 2.000,00 KM kaznit će se za prekršaj službenik vjerske zajednice pred kojim je sklopljen brak prije sklopljenog braka pred matičarom.

XII. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 384.

(1) Postupak u predmetima u kojima do dana stupanja na snagu ovog Zakona ne bude donesena prvostepena odluka suda ili organa starateljstva završit će se prema odredbama ovog Zakona.

(2) Postupak po redovnim i vanrednim pravnim lijekovima u predmetima u kojima nije odlučeno do dana stupanja na snagu ovog Zakona završit će se prema odredbama ranijeg zakona.

(3) Ukoliko po redovnim i vanrednim pravnim lijekovima prvostepena presuda bude ukinuta, postupak će se voditi prema odredbama ovog Zakona.

(4) Presuda i rješenje koji su postali pravomoćni prije stupanja na snagu ovog Zakona izvršit će se prema ovom Zakonu.

Član 385.

Organ starateljstva oslobođen je plaćanja sudske takse i troškova vještačenja u svim slučajevima pokretanja postupaka po službenoj dužnosti.

Član 386.

Nepotpuno usvojenje zasnovano prema odredbama Porodičnog zakona («Službeni list SR BiH», br. 21/79 i 44/89, kao i «Službeni list R BiH», br. 6/94 i 13/94) može se na zahtjev usvojioca uskladiti sa odredbama ovog Zakona ako su uvjeti za zasnivanje potpunog usvojenja postojali u momentu zasnivanja nepotpunog usvojenja i ako postoje u momentu podnošenja zahtjeva.

Član 387.

Danom stupanja na snagu ovog Zakona prestaje primjena Porodičnog zakona («Službeni list SR BiH», br. 21/79 i 44/89, kao i «Službeni list R BiH», br. 6/94 i 13/94).

Član 388.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u «Službenim novinama Federacije BiH», a početak će se primjenjivati istekom roka od šest mjeseci od dana stupanja na snagu.

PREDSJEDAVAJUĆI
DOMA NARODA
PARLAMENTA FEDERACIJE BIH

Slavko Matić

PREDSJEDAVAJUĆI
PREDSTAVNIČOG DOMA
PARLAMENTA FEDERACIJE BIH

Muhamed Ibrahimović